

1. Kansanopiston opettajain kokouksen, joka pidettiin Sääksmäen opistossa elok. 6-8 p:nä 1896, pöytäkirja

“Kansan tulevaisuus on sen nuoriso” soi vuosikymmenemme alusta sadoin sävelmin kukkuloilta laaksoihin ja nosti virkeän vastakaiun yhä syrjäisemmistä notkoista, niin pitkälle kuin riitti sykkiviä sydämiä Suomen kansan majoissa. Jos meillä on jotakin minkä tahtoisimme saada ikiajoiksi säilyyn hetken murtavien voimien tieltä, niin piiloittakaamme se nuorison poveen ja tehkäämme sen alopaikka siellä valoisaksi ja lämpimäksi. Ja yhä taajenivat niiden rivit, joita tuo kehotushuuto pakotti välillisempään tai välittömämpään toimintaan samalla kuin passiivisen myötätuntoisuuden kasvaminen toisista vahvasti liikkeen siveellistä oikeuttamusta.

Osa Suomen nuorisoa itseään se oli, jonka nuorisonopetuksen aate ensinnä valtasi sillä voimalla, mikä on omituinen yksinkertaisille totuuksille, silloin kun ne vielä ovat niin sanoakseni syntylämpöisiä. Omasta asemastaan tämä nuorison osa huomasi jotakin mikä antoi aatteelle velvollisuuden pyhyden. Iloisena ja elinvoimaisena se älysi tulleen kannetuksi isänmaan kämmenillä keskelle valon viehkeätä kasvitarhaa. Hellävaroen oli se siellä laskettu hedelmöivän tiedonpuun juurelle, korkeakoulun avaroihin oppisaleihin.

Kuinka paljon he olivatkaan tälle maalle velkaa! Ja heidänkö yksin piti ottaa edesvastuulleen kantaa ”maan toivon” nimeä? Heidänpö yksin piti kestää tulevaisuuden tuomio siitä, miten oli kartutettu ja säilytetty vuosisatojen perintö vastaisille sukupolville, sill'aikaa kuin sadat tuhannet veljet ja siskot riutuisivat pirteistään tietämättöminä maansa menneisyydestä, kylminä sen tulevaisuudelle, osattomina ihmisyuden korkeimmista toiveista ja velvollisuuksista?

Ei, jotakin oli tehtävä jotta saataisiin salolaiset mukaan, ja juuri nyt. Sillä moni näistä oli jo itsestään herännyt ja uinuvain hengitys osotti, että vielä useimmat ponnistelevat vaistomaisesti saadaksensa unen silmistään karistetuksi. Siis: ”Ne meistä, joilla sydän on puhtain ja avarin, joilla ihanteet ovat ehjimmät ja usko vahvin, ne lähtekööt liikkeelle. Me muut työskentelemme täällä avustavana varaväkenä, missä kukin voimme.”

Tämä kehoitus tunki läpi sydämmien siinä akateemisessa nuorisoparvessa 1890-luvun alkuvaiheilla, jolle yliopisto näytti olevan jotain muutan kuin vapaapöletin antaja sille luukulle jossa valtion virkoja jaeskellaan.

Totta tosiaankin! Jos tarvitsisi välttämättä olla suuri mies voidakseen tarjota palvelustaan suurelle asialle niin varmaan saisi moni edistysaskel odottaa vieläkin kauemmin kuin mitä historia osottaa. Mutta onneksi löytyy aina uskalikkoja, joille ylevän aatteen houkutusvoima on liian suuri, jotta he voisivat jäädä toimettomuuteen, oman mitättömyytensä painon alle, vaikkapa eivät näekään itsestään niitä edellytyksiä, joita asia vaatii. Sellaisia uhkarohkeita ilmestyi nytkin, ja heitä kannusti toverien lämmin into ja elvytti koko kansan yhä karttuva rakkaus.

Laajalle liitelevät herätys- ja valistusmietteet sakoivat pohdittaessa vähitellen käytännölliseksi ohjelmaksi suomalaisille kansanopistoille, laitoksille, joiden esikuvat pienestä Tanskasta olivat jättäneet niin ilahduttavan satorikkaan työn jälkeensä. Niistä piti Suomen maalaismuseon, omalla äidinkielellään saada nauttia, olkoonpa vaikka lyhytkin aika, tuoreinta siitä mitä opillinen sivistys oli voinut hankkijalleen tarjota. Erikoistietojen näivettävä painolasti oli jätettävä syrjemmäksi. Henki ei ole pelkkää muistia. Ihmiselämän johtavat, eloa antavat voimat, kunniasijalle! Ihanteet, jotka lämmittävät sydäntä ja lämmittävät sydäntä ja laajentavat näköalaja, ne ovat nuorison ravintoa.

Ja nousi rakennus ja lämperi liesi. Maakunnalla toisensa jälkeen oli oma kansanopisto, toisilla kaksi jopa kolme.

Kainoina, kysyvinä, kummastellen kokoontui joukko kahtakymmentään läheneviä poikia ja tyttöjä lekottavan lieden ääreen.

- No, maisterit, mitä teillä on tarjottavana?
- Me puhuimme heille miten kallis aarre oli ihmisellä hänen äidinkielessään, miten hyödyllistä oli oppia sitä oikein käyttämään. Me neuvoimme ja harjoitimme ”puhetta, kirjoitusta ja lukua” ja opettelimme itse mukana.

Me osotimme heille ihmisolennon asemaa luomakunnassa ja vaelsimme heidän kanssaan menneiden sukupolvien elämässä. Me näimme kansojen pylväinensä kasvavan, jättävän kortensa ihmisyyden kekoon ja kuolevan. Näimme aatteiden syntyvän, muodostavan ihmiselämää ja jälleen antavan tilaa toisille aatteille. Mutta ihmeellisintä kaikista oli, kaiken tilapäisen ja ajottaisen takalistolla, nähdä sitä pitkän pitkää taistelurintamaa, jonka muodostavat liittolaisparit itsekkäisyys ja pakko ja niiden vastapuoli vapaus ja rakkaus. Ja vapauden ja rakkauden voitot ne rohkaisivat mieliä ja lämmittivät sydämiä. Me opimme tuntemaan omaa maata ja kansaa, sen nykyharrastuksia ja menneisyyden muistoja. Ja yhdessä me rakentelimme tuttavuutta Kalevalan, Runebergin ja Topeliuksen kanssa ja opimme heiltä miten vähäväkisinkin voi olla pienine leivisköineen mukana palvelemissa yhteistä synnyinmaata siinä pienessä sopessa minkä kukin on saanut asuakseen, ja miten vihdoinkin kaikki tunnollinen työ on työtä ihmisyyden suurella rakennuksella, jonka tarkoituksena on Hyvän valtakunnan, Jumalan valtakunnan rakentaminen maan päälle.

Mutta emmepä unohtaneet jokapäiväisen elämän askareitakaan. Pari tuntia päiväänsä kauskoivat sahat, leiskuivat kirveet, suhahtelivat höylät työpajoissa ja vasta myöhään illalla vaiken tiystin pirtojen piuke tyttöjen puolelta.

Ja kaikkialla kaikui yhteinen laulu, sydänten aukaisija. Ja yhdessä me silloin, työmme päätyttyä rukoilimme, että taivaan Isä antaisi meille nöyrät sydämmet ja Suomellemme valoisan tulevaisuuden. Aika kului rattoisasti ja meistä tuntui siltä kuin olisivat oppilaamme opistossa ollessaan eläneet verraten täyteläistä henkistä elämää, elämää joka muistutti ensimmäisiä ylioppilasvuosiamme, noita vuosia, joina jokainen hyvä aate sai innon tulen mielessämme syttymään, jolloin rakentelimme kyllä paljon tuulentupia, mutta myöskin laskimme perustuksen sille elämäkäsitteelle, minkä murjominen näihin asti on antanut riittävästi työtä kaikille ristiriidoille ja kolahduksille polullamme.

Ja muutamat lankesivat kivistöön j.n.e. se on kaiken puhutun ja kirjoitetun sanan, kaiken kasvatus ja opetustyön ainainen kohtalo. Mutta me uskomme sentään että moni sydän on kansanopistosta pysyväisestikin lämmennyt ja avautunut runsaamman henkisen elämän päivänpaisteelle, moni kuihtumaan jäänyt kyky herännyt eloon ja toimintaan ympäristön ja isänmaan hyväksi.

Seitsemän vuotta on kulunut siitä, kun maamme ensimmäinen kansanopisto perustettiin. Rivimme ovat taajentuneet. Suunilleen yhdeksänkymmentä henkeä työskentelee välillisemmin tahi välittömämmin kansanopistoalalla eri osissa Suomea. Harvat niistä tuntevat edes kymmenettä osaa työtovereistaan. Ja kuitenkin on personaallisen tuttavuuden kaipuu tällä työalalla, jossa personallisuudesta riippuu niin paljon, voimakkaampi kuin ehkä missään muualla. Ja vielä toisekseenkin! Päämäärästä ollaan miten kuten kaikki selvillä. Mutta menettely erikoiskohdissa on vielä kehittämättä. Ja kuitenkin edellyttää onnistuminen verrattomasti enemmän taitoa kuin tietoa. Yleisillä periaatteilla ei päästä pitkälle, jos menettely yksityiskohdista on haparoivaa ja varmaa suunnitusta vailla.

Nämä syyt olivat vähitellen tehneet yleisemmän kokoontumisen tarpeen Suomen kansanopistojen opettajille yhä tuntuvammaksi. Ja kuta suuremmaksi kasvoi kullekin vuosien kuluessa omien kokeilujen varasto, kuta elävämmin toiselta puolen totuttiin tuntemaan vankan, henkisen yhdyssiteen olemassaoloa työtoverien kesken, sitä enemmän karttui myöskin niiden kysymysten luku, joita itsekukin halusi tehdä toisille kokeilijoille ja sitä vaikeammaksi kävi yhtymistilaisuuden lykkääminen tulevaan aikaan, niin paljon kuin olikin peljättävää, että aloittelijaisuuden piirre tulisi ilmestymään kylläkin selvänä kokouksen toimissa ja keskusteluissa. Iso ehkäpä isoin osa kokouksen merkitystä meille kokoontuneille olikin, kuten jo edeltäjäinkin saattoi arvata, siinä vapaassa toveriseurustelussa, joka tapahtui ulkopuolella virallista keskustelua illoin, aamuin ja väliajoilla, sekä kokouspaikassa että majataloissa ympäristöllä.

Kun nyt tarjoomme hyväntahtoiselle lukijalle seuraavat muistiinpanot Suomen kansanopistoväen ensimmäisen yleisen kokouksen keskusteluista, niin pyydämme samalla mitä hartaimmin, että ne otettaisiin vastaan ilman minkäänlaisia vaatimuksia, alottelevain ensi yrityksenä, jolta jo kohtuuskien kielrää katkaisemasta vastaisen menestyksen toivoa. Kuinka vähän niistä ilmestyyneekin sitä repäisevää, uutta ja ihmeellistä, jota kansanopistoilta niiden uutuuden hetkinä odotettiin ja ehkä joku vieläkin odottanee, niin ovat niistä kuvastuvat ajatukset kuitenkin lausutut lämpimästä, vilpittömästä mielestä nuorisosivistyksemme kalliin asian hyväksi

Kokouksen kutsunta, avaus ja alkutoimet

Lomakursseilla Helsingissä 189-, tavatessaan useita työtovereita yhdessä, olivat maisterit Hj. Mikander, N. Liakka ja Severi Nyman ottaneet huoleksensa Suomen kansanopistoväen kokoonkutsumisen johonkin sopivaan paikkaan kesällä 1896. Kokouksen ajaksi oli sittemmin yksityistiedustelujen jälkeen määrätty elokuun alkupäivät 6-8, ja paikaksi Etelä-Hämeen kansanopisto Sääksmäellä. Loivasti ylenevällä Päivölän kummulla kohoaa vartevien huojukuusien ympäröivänä Sääksmäen kansanopisto varakkaassa ja väkirikkaassa kylässä Saarioisjärven rannalla. Pitempimatkaiset kokousvieraat olivat saapuneet jo edellisenä iltana ja majoittuneet mikä mitenkin ympärillä oleviin taloihin. Opistorakennuksen katolle viritetty sinivalkoinen lippu hulmahteli tuttavallisesti aamutuulesa, kun kokoontuvia kello yhdeksän aikaan alkoi kertyä, eri tahoilta talon avaroihin, valoiseihin suojiin. Hetkisen kuluttua tutustellessa ja tervehdyksiä vaihdettaessa siirryttiin naisissa ja miehissä opiston tilavaan juhlasaliin, jossa kokouksen ”virallinen” puoli oli suoritettava.

Wirsi 399: 2-3 veisattua astui esille kokouspaikan isäntä maisteri Severi Nyman ja avasi kokouksen seuraavalla tervehdyspuheella:
(Puhe oli julkaistuna U. Suom:ssa. Ehkäpä maist. Nyman hyväntahtoisesti asettaa sen paikalleen käsikirjoitukseen)

Seurasi sitten toimitusmiesten vaalit. Puheenjohtajiksi valittiin maisterit Hj. Mikander ja J. Klockars, kirjureiksi Th. Suuronen ja K. T. Oljemark, joista ensiksimmäinnyt nyt astui puhujan paikalle ja, muutamain sanoin kiitettään luottamuksesta, otti keskusteluissa johdon toimeks-
(Sivun 9 alaosa puuttuu)

Keskustelukysymyksiä oli saapunut seuraavat 15, jotka tästä luetellaan ilmoittautuneine pohjustajineen:

1. Äidinkielen opetuksen järjestämisestä (Neiti Iida Vilenius).
2. Eikö Kansanopisto kaipaa omaa lukukirjaa äidinkielestä ja sen kirjallisuudesta? (Opett. T. Ollikainen).
3. Om historieundervisningen i folkhögskolan (Mag. J. Klockars)
4. Missä määrin on suotava yleiselle historialle sijaa kansanopiston historian opetuksesta? Havaintovälikkappaleista ja välittömien vaikutusten toimeensaamisesta tästä opetuksesta (Maist. Hj. Mikander)

5. Kansanopistolle soveltuvan historian oppikirjan aikaansaamisesta (Maist. Severi Nyman)
6. Kannattavatko kansanopistojen opettajat Grundtvigin opetusaatetta yleensä, ja olisiko suotavaa, että ruvetaan sen eteen työskentelemään (Maist. Hj. Mikander)
7. Eikö kasvatusoppi olisi otettava kansanopistojen opetusohjelmaan (Opett. P. Sakula)?
8. Missä määrin on käsitöiden opetukselle annettava sijaa kansanopistojen ohjelmassa (Maist. Severi Nyman)?
9. Missä suhteessa tulisi käytännöllisten aineiden olla henkisten rinnalla kansanopistossa (Maist. J. Laine)?
10. Förhållandet emellan folkhögskolan och s.k. landtmanna och husmoderskolor (Mag. J. Klockars).
11. Kunna några åtgärder vidtagas för att tillförsäkra vårt lands folkhögskollärarekår rättighet att uppbära pension eller att åtminstone få räkna tjänsteår (Mag. Uno Stadius).
12. Yksisääninen laulukirja. Tanskalaisten kansanopistolaulujen suomentaminen (Maist. J. Laine)
13. Onko syytä nykyoloissa perustaa enää uusia kansanopistoja vai olisiko toistaiseksi tyydyttävä nykyään toimiviin (Maist. K. F. Rinne)
14. Todistusten antamisesta kansanopistojen oppilaille (Maist. J. Laine)
15. Lähinnä seuraavan kansanopistokokouksen laadusta, ajasta ja paikasta.

Jotta ei tarvitsisi tuhlaata aikaa esille otettavien kysymysten valikoimisessa oli kokouksen avaaja jo puheensa loputtua ehdottanut asetettavaksi n.s. ohjelmakomitean, joka yhdistäisi aineensa puolesta likeiset kysymykset ryhmiin ja ehdottaisi missä järjestyksessä ryhmät otetaan keskusteltaviksi. Ehdotus hyväksyttiin ja toimikuntaan valittiin hrat J. Laine, U. Stadius ja P. Aakula.

Maist. Ph. Suurasen ehdotus, että ohjelmakomitea saisi toimekseen myöskin valmistavasti käsitellä keskustelukysymyksiä, ei saanut kannatusta, koska pelättiin että semmoinen järjestely haittaisi ajatusvaihdon välittömyyttä ja vapautta sekä antaisi kokoukselle liian kuivahkon ja virallisen leiman.

Kotvasen väliajan jälkeen, jonka kestäessä ohjelmakomitea sommitteli kysymysten ryhmitystä ja muu osa kokousta kaiutteli isänmaallisia lauluja, ilmestyi komitealta seuraava

Ehdotus keskustelukysymysten yhdistämiseksi ja järjestämiseksi.

Kysymykset yhdistetään kuuteen ryhmään tähän tapaan:

- I. 1-2. Äidinkieli: Opetusmenettely ja lukukirja.
- II. 3,4,5. Historia. Opetusmenettely, yleinen ja kotimaan historia. Historian oppikirja.
- III. 6,7,15. Grundtvigiläinen opetusmenettely. Kasvatusoppi. Todistukset.
- IV. 8,9,10. Käytännölliset aineet ylipäänsä. Käsityöt. Emäntäkoulun suhde Kansanopistoon.
- V. 11. Eläke- ja virkavuosikysymys.
- VI. 13,15. Uusien opistojen perustaminen. Tuleva kokous.

Näistä ryhmistä, ehdotti komitea No: II:sta, ensimmäisenä käsiteltäväksi, mikä ehdotus yksimielisesti hyväksyttiin ja otettiin siis keskusteltavaksi.

II. Kysymysryhmä, johon sisältyi:

Historian opetus Kansanopistossa yleensä, yleinen ja kotimaan historia, historian oppikirja.

Päätettyä, että pohjustusesitelmät kysymyksen eri kohdista pidettäisiin yhteen jaksoon, ja sitten vasta ryhdyttäisiin keskustelemaan, sai Kruunupyyn opiston johtaja, maisteri J. Klockars, puhevuoron ja pohjusti ensimmäisen kohdan kysymyksestä seuraavaan tapaan:

Grundtvigin mielestä oli historia oleva se viisauden lähde, josta hänen tarkoittamansa kansallinen sivistys (folkelig dannelse) etupäässä oli ammennettavana. Sillä historia oli samaa kuin ihmiselämä suurennetuksessa ja olihan kansanopisto ”en skole for livvet” s. o. koulu nimenomaan elämää varten. Mutta jos historia on samaa kuin ihmiselämä, niin ei se samalla voi olla siten tai täten laadittu kirja eikä sen opetus samaa kuin kokoelma alastomia vuosilukuja ja hengettämiä nimiä. Opettajan, joka tahtoo historian avulla antaa oppilailleen käsitystä elämästä, tulee ennenkaikkea osata kertoa ja kuvata historiaa elävästi. Kuollut ja nuiva esitys, olkoonpa se vaikka kuinkakin asiatietoista, ei voi synnyttää kuulijoissa sitä välitöntä näkemistä ja kuvattujen olojen mukana elämistä, jota historian opetuksen menestyminen edellyttää.

Sanotusta käy selville että, niin kuin luullakseni kansanopiston opetuksessa yleensäkin, niin eritäinkin historian opetuksesta, opettaja on pääasia ja oppikirja sivuasias. Henkilö, joka pystyy tehtäväänsä, voi saavuttaa päämäärän monella eri tavalla, sillä monta tietä viepi Roomaan. Sen tähdempä ei ylipäänsä käykään edeltäpäin sanominen miten historian opetuksessa pitää meneteltävän, enkä ota sitä yrittääkseni. Tahdon ainoastaan pääkohdittain mainita mitenkä siinä mielestäni voidaan menetellä.

Pidän ensiksikin tärkeänä, että historian esitys synnyttää oppilaissa isänmaallista mielialaa, että historian välityksellä opitaan nykyisissä oloissa tuntemaan tulos esivanhempain vuosisatoja kestäneestä työstä ja herätetään halu saada tämä perintö kerran jätetyksi kartuitettuna ja turvattuna tuleville sukupolville. Tähän auttaa paljon isänmaallinen laulu tunnin alussa sekä etevien henkilöiden muoto- ja rintakuvat luentuhuoneessa.

Historian pääsisällyksenä on ihminen ruumiillisine ja henkisine voimineen ja tarpeineen. Tähän nähden olen tavallisesti käyttänyt tunnin jopa parikin työkauden alussa sieluopillisiin keskusteluihin ihmisestä, joissa yhteisvoimin on koetettu saada selville mitä ominaisuuksia ihmisolennossa semmoisenaan on ja miten nämä ominaisuudet kehityksen kautta muuttavat luonnettansa, lauhentuvat, jalostuvat, inhimillisentyvät.

Siirryttyäni varisinaisen historian alalle, olen alkanut muinaisajan sivistyskansoista, Egyptiläisistä lähtien, ja kuvaillut ensin suurten itämaisten yksinvaltojen syntyä, kasvamista ja häviöitä. Erityistä huomiota on kiinnitetty Israelin kansaan ja osotettu miten Jehovan palveluksissa suurine juhlineen kansallisuus ja isänmaallisuus sulivat yhteen uskonnollisuuden kanssa.

Sen jälkeen on viivytty enemmän Kreikkalaisissa, joiden henkilöistä Sokrates erityisesti on asetettu isensätuntemisen esikuvaksi, ja lopuksi kuvattu Aleksanteri Suuren jättiläisytyksestä sulattaa Hellaan ja itämaiden valtioita ja sivistystä yhdeksi kokonaisuudeksi.

Roomalaisten ohi on riennetty nopeammin. Heidän maailmanvaltansa synty, kehitys ja rappeutuminen on supistettu lyhyeksi kokonaiskuvaukseksi.

Osoitettua, miten vanhan ajan pakanaissivistys soveltui valmistukseksi kristinopille, jota seikkaa vanhan ajan esittämisestä yleensäkin on silmällä pidettävä, on Germaani-laiset kansat saatettu näyttämölle. Tästä lähin onkin kristinoppi ja siitä johtuvat liikkeet olleet johtavana lankana sivistyksessä. Ristiretkille on Arabialainen kansanvaellus antanut soveliaan pohja-alan, ja yksissä matkain viikinkiretkeläisten ja kristinopin saarnaajain kanssa on siirrytty pohjoismaihin ja pohjoisiin kansoihin, joihin tutustuttua vertailuja on tehty Skandinaavein ja tälläpuolen Pohjanlahtea asuvain Suomalaisten kesken. Sen jälkeen on kotimaa ollut vakituisena jalansijana ja yleisessä historiassa viivytty, mikäli huomattavampia kosketuskohtia sen ja kotimaisten alojen välillä on ollut.

Yleensä ei ole paljon syvennytty sotien historiaan. Sen sijaan on uskonpuhdistuksen aika ja

tapaukset kerrottu laveasti. Yleensä on tapauksia pyritty keskittämään jonkun esiin pistävän henkilön ympärille.

Kaikkein tärkein on uusin aika, sillä yksi historianopetuksen päätehtäviä tulee olla, että sen kautta opitaan ymmärtämään nykyisiä oloja, joiden vahvimmat juuret luonnollisesti johtavat lähinnä menneeseen aikaan. Kokonainen kuukausi onkin käytetty 1808-vuoden jälkeisen ajan esittämiseen.

Esitelmän keskellä on usein luettu joku ainetta käsittelevä runo ja illoilla tapahtuvaa kaunokirjallisuuden lukemista on sovitettu sen mukaan, mitä historiantunneilla on ollut esillä. Niinpä on 30-vuotisesta sodasta kerrottaessa luettu Regina v. Emmeritz, nuijasodan aikoina Daniel Hjort. Sen kautta on kuvaukset saatu täyteläisemmiksi, kokonaisemmiksi.

Täten kerrottuaan ulkopiirteet menettelytavastaan tahtoi alustaja vielä kiinnittää huomiota moniaihin sisällisempiin seikkoihin, joihin pantava erityistä painoa.

Tärkeätä on että nuoriso historiasta oppii tuntemaan omaa aikaansa, sitä elämää, jossa he todellisuudessa itse ovat mukana; että huomio herätetään tajuamaan sääntönäistä kehitystä elämässä; että uskonnollisuus ja isänmaanrakkkaus asetetaan oikeaan arvoonsa yhteiskuntalaitoksen perusvoimina.

Siinä taisteluilmiöiden paljoudessa, jonka historia jokaisessa kohdassaan tarjoaa, on myöskin oiva apu opettajalle suvaitsevaisuuden kehittämiseen, kun hän vaan sopivissa tiloissa älyää osottaa mitä oikeutettua voitettujenkin pyrinnöissä on ollut. Pitää opittaman ymmärtämään niitäkin, jotka ajattelevat toisin kuin me itse. Suvaitsevaisuuden herättäminen on erittäinkin tärkeätä täällä Suomessa, jossa, kuten Topelius eräässä yksityiskirjeessään on sanonut, ”on niin paljon mikä luonnostaan kuuluu yhteen ja kuitenkin niin paljon sellaista, joka tahtoo erottaa ja hajottaa kaikki”.

Uskonnollisia asioita on historiassa (Apost. Paavali, Luther) taajaan kosketeltava ja aseteltava, miten kehitys käypi keskinäistä ymmärtämistä, rakkautta ja suvaitsevaisuutta kohti.

Mutta niin tärkeä kuin suvaitsevuus ja toisensa ymmärtäminen onkin, ei historian käsittely silti saa muodostua tukeeksi löyhälle ja värittömälle ”maailmanmattisuudelle” (kosmopolitismille). On muistettava, että ihminen on yksilö ja yksilöisen kansan jäsen.

Mitä oppikirjaan tulee, on se oppilaille hyödyksi kertauksissa ja kotona muistellussa mieleen, mitä on esitetty. Muutoin voin viitata siihen mitä jo alussa lausuin: Suomen kansan historia ei ole kirja; se on todellinen elämä.

”Sivistys on se, mitä jää jällelle sitten kuin olemme unohtaneet kaikki mitä olemme oppineet”, on L. Holmström sanonut. Ja varsinkin tämä pitää paikkansa mitä historiaan tulee. Se mitä kansanopiston oppilas historiasta hakee, se ei ole erikoistietoja eikä vuosilukuja, vaan eläviä ihanteita, joilla on voimaa pysyvästi vaikuttaa mielialaan ja sen kautta luonteen muodostumiseen.

Jotta historia voisi johtaa nykyolojen ymmärtämiseen, on se opetuksessa yhdistettävä kunnallistiedon ja maantiedon kanssa. Ja mitä taas tulee n.s. historian eri haaroihin (kirjall. Hist., kirkkohist. ...) olisivat ne mielestäni kaikki yhdistettävät saman henkilön esitettäväksi ja myöskin yhdessä käsiteltävät. Elämä on kokonainen, ja semmoisena on menneisyyden elämästä nuorisolle suurin hyöty.

Pohjustus päättyi seuraaviin loppuponsiin:

- 1.) Historia on pidettävä yhtenä kansanopiston pääaineista ja sille on annettava verrattain runsas tuntimäärä päiväjärjestyksessä.
- 2.) Kaikki historiallinen opetus on yhdistettävä saman opettajan hoidettavaksi: kirkon,

kirjallisuuden ja äidinkielen kehitys on esitettävä yhteydessä valtiollisen historian kanssa;

- 3.) Historian opetuksen tarkoituksena tulee olla
 - a) kestävien elämän ihanteiden muodostaminen
 - b) olevien yhteiskunta- ja uskonnollisten olojen tunteminen.

Maisteri Oljemarkin ehdotuksesta jota Stadius kannatti ja Laine vastusti, päätettiin pitemmistä lausunnoista tulkita pääkohdat toiseen kotimaiseen kieleen.

Pohjustuksen keskusteluun kansanopistolle soveltuvan historian oppikirjan aikaansaamisesta suoritti tämän jälkeen maisteri Severi Nyman tähän suuntaan:

”Voin säästää paljon aikaa kun aluksi lyhyesti ilmoitan, että ylipäänsä hyväksyn sen suunnan oppikirjan käyttämiselle historian opetuksessa, minkä maisteri Klockars on tässä esittänyt. Oppikirja on kyllä sivuasialla eikä sen tarkoituksena saa missään määrin olla suullisen esityksen korvaaminen itse opetuksessa. Mutta oppilaille on oppikirja kuitenkin ihan välttämätön. Opistoajallaan he voivat siitä kotonansa katsella kohtia, joita seuraavan esitelmän tiedetään käsittelevän, ja työkauden loputtua käy kirjan avulla helposti palauttaminen mieleen paljon sellaista, mikä kerran kuultuna muuten menisi tuulen tietä. Pelkkä kuollut muistotieto on saanut tuomionsa. Mutta kuitenkin täytyy historian opetuksessa ottaa mukaan paljon sellaista, johon muistoakin tarvitaan.

Kirja olisi mielestäni laadittava lukukirjan muotoon ja voisi se siinä asussa, ehkä korvata myöskin sisälukukirjaa. Sisällyksessä pitäisi olla johtolankana ihmisyyden, humaniteetin aatteen kehittyminen kansojen elämässä. Lähinnä olen aatellut senlaatuista kokoonpanoa ja esitystapaa kuin on Topeliuksen Maammekirjan historiallisessa osassa.

Tavallisessa oppikirjassa ei tekijä kriittisissä kohdissa ole kummankaan taistelevan suunnan, henkilön tai aatteen puolella, niin että tekijän omaa ajatusta kerrotuista asioista saa arvata miksi tahtoo. Tällainen arvosteluvelvollisuuden laiminlyöminen, muka objektiivisuuden hyväksi, ei mielestäni ole paikallaan kirjassa, jonka tarkoituksena on vaikuttaa nuorison siveelliseen elämäkäsitykseen. On sanottava suoraan mikä on ja on ollut oikeata, mikä väärää, jaloa ja kaunista taikka rumaa ja alhaista.

Lopuksi tahtoisin ehdottaa että jonkunlainen komitean tapainen saisi toimekseen kirjan laatimisen siihen suuntaan kuin täällä kokouksessa voi tulla hyväksytyksi, sillä tarpeellinen semmoinen kirja olisi.

Nämä esitelmät kuultua siirryttiin vähäksi aikaa emäntäväen puolelle, jossa odottivat pehmeät pullat, mehevät voileivät ja höyryävät kahvikupposet.

Vielä oli historian ryhmästä jällellä se osa, joka koski yleisen historian asemaa kansanopistossa havaintovälikappaleita ja välittömän vaikutusten toimeensaamista tässä opetuksessa.

Kysymysten esittäjä oli Maaningan opiston johtaja maist. Hj. Mikander. Koska aika oli jo kulunut lähelle päivällistä, tahtoi alustaja tällä kertaa rajoittaa lausuntonsa kahteen jälkimmäiseen kohtaan: havaintovälineihin ja välitöntien vaikutusten toimeensaamiseen, sekä vastedes keskustelun varrella ilmaista ajatuksensa yleisen historian asemasta kansanopistossa.

Täytyy jo etukäteen sanoa että sitä esitelmiä, jonka hra Mikander huvittavasta aineestaan piti, oli paljoa helpompi kuunnella kuin kirjoittaa paperille, varsinkin kun vilkkaasti ja nopeasti solui esitys ajatuksesta toiseen. Se mitä karkeista ja katkonaisista muistiinpanoista on voitu saada

kokoon, on suunnilleen seuraava:

Kun tanskalaiselta kansanopistomieheltä kysyy mikä on kansanopistojen tehtävä, niin saa vastaukseksi että se on oleva herättäminen. Sanat voivat vaihetella, mutta tarkoitus on aina sama. Sisällykseltään tuo ”herättäminen taas ei ole muuta kuin niiden henkisten voimain tomiviksi saattamista, joita jokaisessa nuoressa ihmisessä on olemassa.

Millä tavalla on tämä työ kansanopistossa suoritettava ja miten on etenkin historian opetuksessa menetettävä, jotta tämä aine parhaiten voisi edistää herätystyön onnistumista?

Mitä ensiksi tulee historian merkitykseen opetusaineena kansanopistossa, voin lyhyesti ilmoittaa, että hyväksyn tässä kohden täydellisesti sen kannan, joka tuli ilmi maisteri Klockarsin esitelmässä, nimittäin että historia on pidettävä yhtenä kaikkein tärkeimmistä niillä aseilla joilla kansanopiston työ on suoritettava. Historia avaa nuorukaiselle inhimillisen toiminnan, inhimillisten pyrkimysten rikkaan maailman, kilpakentän, jolla oppilaassa herätettävien henkisten voimain vaikutusta on tilaisuus monipuolisimmin nähdä ja tuntea.

Se uusi elämä, jota ”herättäminen” tahtoo nuorukaisessa synnyttää, seisoo ”kahdella jalalla”: toinen on halu ja toinen on kyky. Halu syntyy kun opetus on sellaista että se miellyttää ja lämmittää, kyky saavutetaan kun opetus saattaa nuorukaisen hallitsemaan harrastuksensa esinettä, sitä mitä on opetettu. Myönnettävä on ettei tällaisesta ”hallitsemisesta” voida saavuttaa kaikessa mitä kansanopistossa esitetään. Mutta syrjään ei tästä vaatimuksesta kuitenkaan saa jättää kaikkein vähemmän niin tärkeästä aineesta kuin historia on.

Mitä ensiksikin suulliseen esitykseen tulee niin ei voida koskaan panna kylliksi huomiota siihen, että se kuva esitettävästä asiasta, joka oppilaalle luennossa tarjotaan, pitää olla elävä ja selväpiirteinen. Ja yhtä parempi, mitä enemmän esitys antaa oppilaalle tilaisuutta omatekoisilla johtopäätöksillä esitetyistä tosiasioista liittää kuvauksen osia kokonaisuudeksi. Himmeästi sanottu on himmeästi ajateltu, ja mitä hämärästi ja epävarmasti opetetaan, se vielä hämärämmin ja epävarmemmin opitaan. Ei saa tyytyä siihen että oppilas saa esityksestä jonkinlaisen haamukuvan, jonka keskimailta hän näkee jotakin ”hämrätä ja kaunista, mutta johon ääriviivat häneltä häipyvät määräämättömään kaukaisuuteen. Semmoinen synnyttää veltostumista ja alakuloisuutta ja, mikä vielä pahempi, pintapuolisuutta. Olkoon siis kuva, jonka esitelmä oppilaalle tarjoo, rajoitettu ja ääriään myöten selvä. Ainoastaan sellaista hän todella voi, kuten sanoin, hallita. Tämä vaatimus joka yleensä on asetettava mille opetukselle hyvänsä on sitä tärkeämpi historiassa, jossa alan laajuus ja aineiden runsaus niin suuressa määrin vaikeuttaa esityksen rajoittamista.

Tässä kohden on syytä erittäin koskettaa erästä rajoittamiskysymystä, joka varmaan on saattanut monen vasta-alkajan pulaan, nimittäin kysymystä missämäärin historian opetuksen kansanopistossa tulee tavoittaa yhtäjaksoisuutta ja yhtäaikaista laveutta aineen käsittelemisessä. Sille, jolla on ollut vara käyttää vuosimäärin aikaa historian oppimiseen, on tuollainen yhtäjaksoisuus saattanut käydä hyvinkin rakkaaksi. Mutta kansanopiston opetukseen sovitettuna sitä täytyy pitää kerrastaan turmiollisena. Oppilaalle tapahtuu vääryys, sillä hän saa paljon sellaista jolla hänelle ei ole mitään sanottavaa arvoa, mutta jää saamatta mitä hänen todella tulisi saada. Opetuksen sisällös tarjoutuu oppilaalle pitkänä pyöreänä nauhana, jonka eri kohtiin hän ei pääse kiinni kynsin ei hampain. Hän kokee niellä koko nauhan päästä päähän ja saa siten parhaimmassa tapauksessa talletettavakseen vieraan kalun, josta hänellä ei ole mitään mainittavaa hyötyä. On siis tarkoin katsottava mitkä tavarat historian suuresta aarreaitasta ansaitsevat tulla kannetuiksi kansanopiston oppilasten katseltaviksi ja sitten pidettävä huolta siitä että he todella näkevät mitä katselevat. Tahni vertauksitta puhuen: aines on hyvin valkoitava ja keskitettävä rajoitettuihin yksityisryhmiin, joissa oppilas yhdellä silmäyksellä näkee määrätyn jakson menneisyyden elämästä

edessään, mieluummin jonkun yksityisen merkkihenkilön ympäristönä ja vaikutusalana.

Erittäin tärkeitä on saada, mistä suinkin sopii, menneen ajan henkilöt ja olot suorastaan puhumaan oppilaille, jolloin opettaja saa vetäytyä syrjemmälle tai on hänen välityksellään ainoastaan toisarvoinen merkitys. Välineitä joiden kautta tämä saadaan toimeen, ovat historialliset asiakirjat, entisajan etevien henkilöiden kirjeet, silminnäkijäin tai ainakin lähiaikalaisten kuvaukset tapauksista, paikoista, henkilöistä j.n.e.

Ei pidä tyytyä vakuuttelemisiin! Maantieteen opettaja voi itse olla vaikka kuinka innostunut sanoessaan: ”siellä in hyvin kaunista, äärettömään kaunista” j.n.e. Mutta oppilaalle hän siinä tekee huonon palveluksen, kun ei osota missä tuo kaunes seisoo. Ja yhtä huonon palveluksen tekee historian opettaja vakuuttaessaan esim. kreikkalaisista että ”sivistyskanta oli korkea”. Oppikas saa ulkoläksyn, ei mitään muuta. Hänen pitää saada nähdä että asia todella on niin. Tämä tapahtuu kun omaisuuksia ei luetella abstrakteina, vaan annetaan niiden esiintyä elävien edustajien kautta. (Sofokleen Antigone, Sokrates, kuvia kreikkalaisesta taiteesta y.m.s.).

Melkein sama kuin opettajan vakuuttelemiseen on n.s. ”johtavien aatteiden” laita kansanopistossa. Niillä on kyllä arvonsa, jos niitä on tukemassa riittävä määrä yksityistietoja ja jommoinkin harjaantumus niistä tekemään johtopäätöksiä. Mutta kansanopiston oppilaalta, jolta näitä ominaisuuksia suureksi osaksi puuttuu, ne vain kuluttavat voimia hyödyttömiin ponnistuksiin. Abstraktisia kun ovat, ei tämä niistä kykene saamaan irti juuri mitään, jota hän voisi omintakeisesti hallita. Heikompia oppilaita ne väsyttävät ja lamauttavat samalla kun ne etevämmissä ovat omiansa synnyttämään luulotietoa ja ”suurten aatteiden” pinnalla purjehtimista.

Olen tässä edellä käsitellyt yksinomattain opettajan suullista esitelmää historiassa, mitä sen pitäisi olla ja ei olla. Mutta ne keinot, joita opetuksessa voidaan käyttää välittömäin vaikutusten ja opetusaineen hallitsemisen hyväksi, eivät supistu tähän. On huomattava, että olkoonpa suullinen esitys kuinka mallikelpoinen tahansa, niin sitä semmoisenaan kuitenkin aina haittaa muuan tuntuva vika, nimittäin yksipuolisuus oppilaan vastaan ottokykyihin nähden. Parastakin luentoa kuullessaan on oppilas, mitä sisällyksen vastaanottamiseen ja säilyttämiseen tulee pakotettu turvautumaan yksinomaan mielikuvitukseensa ja muistiinsa. Edellinen ei kansanopistolaisella useinkaan ole sanottavasti kehittynyt ja jälkimmäinen voi, kuten tietty, niin helposti pettää. Joka tapauksessa muisti voi ylenmäärin rasittua, kun jokainen päivä tuo mukansa isot määrät uutta säilytettävää. On siis laitettava niin että oppilas voi nähdä esitelmän esityksen myöskin ruumiillisina silmillä, t.s. havaintovälineitä on käytettävä myöskin historian opetuksessa. Siten voitetaan se tärkeä etu, että sieluelämän aineelliset etuvartiot, aistimet saadaan yhteisvoimin yhteistyöhön henkisten kykyjen kanssa. Opetussisällyksen omistaminen siten käy helpommaksi, säilyttäminen luontevammaksi ja hallitseminen varmemmaksi.

”Kaikki tavat ovat hyviä, paitsi ikävät”, ja monenlaatuisia havaintovälineitäkin voidaan käyttää. Puhujalla oli ollut yleisenä havaintovälineenä kokoukselle esittämänsä omituinen, omatekoinen kartta, jota hän nimitti ”Aikojen virraksi”. Ulkoasultaan se oli tavallisen kartan haamuinen, noin 1,5 metriä leveä ja suunnilleen saman korkuinen. Mutta sisällys oli erityistä laatuaan ja todellakin ”hauskaa katsella”. Poikittain siinä oli noin 5 senttimetrin päässä toisistaan järeät mustat suorat viivat, joiden välitykset ylhäältä alaspäin esittivät menneitä vuosisatoja menneitä vuosisatoja, Persian vallan perustamisesta nykypäiviin saakka. Vuosisata-viivojen poikki kulkevat enimmäkseen soikulaiset kuviot esittävät historiallisia kansoja ja valtiomuodostuksia vanhimmista uusimpiin. Alimpana nähtiin rinnatusten ja sisätysten kaikki tärkeämmät nykyiset suuret ja pienet sivistysvallat. Ja kun silmäsi valtioalueiden suhteita vuosisataviivoihin, niin oli heti selvillä asianomaisen valtion synty, laajeneminen, supistuminen tai häviäminen, millä kohdalla vuosisataansa se oli tapahtunut ja mikä uusi valtio viimeksi mainitussa tapauksessa oli korjannut

hävinnän perinnön.

Edelleen voitiin havainnon välineinä käyttää kuvia, joita nykyaikana meilläkin jo on helppo saada, mitä yleiseen historiaan tulee. Puhuja tahtoi erittäin suosittaa Lehmannin Kulturgesehichtliche Bilder für den Schulunterricht, joihin liittyy oivallisesti kokoonpantu selittävä teksti ”Aus vergangenen Tagen” kirj. Heyman & Uebel. Kuvien käyttäminen ei kuitenkaan ole siinä että ne vain ripustetaan oppilasten nähtäväksi noin ylimalkaan, esim. luentuhuoneen seinille. Siihen kuuluu vielä tärkeä toimi opettajan puolelta, nimittäin kuvien tulkitseminen. Sillä osittain eivät oppilaat itsekseen tarpeeksi hoksaa mitä kuva todella sisältää, osittain on sisällys ainoastaan viittauksellisesti nähtävänä itse kuvassa ja täyteläisempi käsitys siitä on opettajan välityksellä saatava muista lähteistä. Niinkuin kuvat puolestaan esittävät kahta asiaa nimittäin ensiksi niitä henkilöitä ja esineitä, jotka niissä todella ovat kuvattuina ja toiseksi sitä aatteellista virtausta jota henkilöt tai esineet edustavat, niin on tulkittamisessakin vaarinoitava kaksi seikkaa, nimittäin oppilasten huomion kiinnittäminen kuvan eri kohtiin ja toiseksi kuvassa edustetun aatteellisen suunnan kehittäminen. (Esim. rococo-tyyli: 18 vuosisadan henkinen luonne ja katsantotavat; lähetyskreivi, ritarilinna: lääkityslaitos, ritarisuus j.n.e. Selvyys, rajoittaminen, vaikutusten välittömyys, oppilasten itsetoiminnan herättäminen, havainnollisuus, olivat ne ominaisuudet historian opetuksessa, joihin puhuja erittäin tahtoi panna painoa. Niiden avulla oli oppilas saatettava ”hallitsemaan” opetuksen tarjoomia aineksia.

Täten oli ensimmäisen kysymysryhmän pohjustukset saatu suoritetuksi. Päivällisen jälkeen alkoi keskustelu, joka oli sekä pitkä että vilkas.

Joht. J. Laine kertoi menettelystään samaan suuntaan kuin Klockars. Vaikeus, etenkin esille otettavain aineiden valitsemisessa, oli syntynyt historian lopulla, uusimmassa ajassa. Historiallisesti tärkeiden asiain paljous käy siinä niin valtaavaksi, ettei tiedä mitä ottaa mitä jättää. Otaksui että syytä on ollut hänessä itsessäänkin, kun ei ollut varsinainen historikko opinnoiltaan. Oli kuitenkin pitänyt velvollisuutenaan ottaa tämän aineen opistossaan hoitaakseen. Toivoi että varsinaiset historian miehet tässä kohden tarkemmin kertoisivat menettelystään.

Maist. S. Nyman. Kannatti Klockarsin ensimmäistä pontta. Piti myöskin uusimman ajan sangen tärkeänä, mutta tunnusti saman vaikeuden, josta Laine oli puhunut. Ehkäpä on syy siinä että tästä osaa kokouksissa niin vähän käsitellään. Siitä on saatu taipumus uusimman ajan syrjäyttämiseen.

Mikander: Kansanopisto ei voi ottaa antaakseen mitään tiedon pääomaa. Ei pidä koettaakaan saada aikaan mitään ehyttä ja umpinaista ”tiedon ympyrää”, ja siihen nähden ei ole niin välttämätöntä että uusin aika saadaan esitetyksi. Itse puolestaan oli kyllä kokenut saman vaikeuden kuin edelliset puhujat, mutta ei pannut sitä omalle tunnolleen että uusin aika ei tule täysin selville. Nuorisoa on Hellas lähempänä kuin uuden ajan itsekäs politiikki monikirjavine harrastuksineen. Kreikan historiassa on runsaimmin samoja voimia kuin nuorisossa. Oppilaat ymmärtävät sitä hyvästi ja muistavat myös.

Laine. Saattaa niin olla. Mutta kansanopisto on elämää varten. Kuten ensimmäisen pohjustajan oli sanonut, pitäisi nuorison historianopetuksesta oppia tuntemaan sitä elämää joka heillä on edessänsä ja ympärillensä. Sen tähden olisivat mikäli mahdollista juuri uusin aika saatava esille. Ei tahtonut silti vanhaa aikaa hylkiä. Oli itsekkin siihen työtä tehnyt. Mutta uusin aika olisi kuitenkin tärkeämpi, minkä vuoksi oli tuntunut tuskauttavalta kun ei ollut onnistunut tapaamaan sen käsittelemisen mieleistään menettelyä.

Maist. U. Stadius. On houkuttelevaa viipyä enin aika uusimmassa ajassa, sillä oppilaille on

se välitön käsitys, että heidän olisi kerran vuorostansa ”tehtävä historiaa” ja jatkettava siitä mihin esi-isät ovat jättäneet. Mutta samalla on tämä viipyminen tavallaan vaarallista. On näet vaikea sivuuttaa niitä kysymyksiä, jotka parhaallaan jakavat ihmisiä puolueisiin, mutta puolueväritystä, saati kiihotusta, pitää kansanopistoissa välttää. Omasta puolestaan oli menetelty siten että oli lopettanut pari kolme vuosikymmentä ennen nykyistä aikaa.

Mikander. Yhtyi edelliseen puhujaan. Samasta syystä käyttänyt samaa menettelyä kuin tämä. Piti tuon syyn edelleenkin pätevänä. Kansanopisto on pidettävä erillään n.s. ”päivän polttavista” kysymyksistä. Parasta ettei vaaditakaan uusinta aikaa.

Laine. Oli etukädessä tarkoittanut sivistyshistorian ja yhteiskunnallisia kysymyksiä, ei valtiollisia. Piti vaikeana sivuuttaa esim. sellaista kysymystä kuin sitä joka koskee työn ja pääoman välistä suhdetta.

Mikander. ”Työn ja pääoman välinen suhde”! On mainittu tärkeä asia, asia joka ei koske ainoastaan yhteiskuntaluokkien enemmän tai vähemmän omaetuisia pyyteitä, vaan jossa humanisuudellakin on tärkeitä etunsa valvottavina. Mutta ennen mainitsemastaan syystä katsoi tämänkin olevan jätettävä sikseen. Kunhan kansalliset liikkeet olisi esitetty, siinä voisi lopettaa.

Maist. O. Hallstén. Puolusti Laineen käsitystä. Koko tämä vuosisata on ollut kansojen taistelua vapautensa puolesta absolutismia vastaan. Kansanopiston oppilaat eivät ole mitään lapsia. Olisi väärin olla antamatta heille käsitystä uuden ja uusimman ajan kansallisista liikkeistä. Ei tiennyt mitä erityistä peljättävää siitä olisi. Jos jollakin taholla tahdottaisiin tätä menettelyä väärin ymmärtää, voisi siitä ehkä olla seurauksena että valtioapua kansanopistoille saataisiin odottaa esim. viittä vuotta kauemmin. Mutta puhuja ei pitänyt tätä syytä kyllin pätevänä sellaisen historian silpomiseen kuin päinvastaisesta käsityksestä olisi seurauksena.

Stadius: Oli sanonut, että uusimmassa ajassa viipyminen oli houkuttelevaa, mutta oli itsepuolestaan sitä mieltä että varovaisuus olisi tarpeen. Vaaranalaisuus oli kumminkin siksi suuri Halusi yksimielistä päätöstä ja lausuntoa kokoukselta.

Nyman. Ei pitänyt politiikasta kansanopistossa. Oppilasten tulee saada asiat semmoisina kuin ne todella ovat, ei puolue-”lasisilmillä” katsottuina. Mutta varsinaisissa puoluekysymyksissä on tämä vaikeata, jopa mahdotontakin koska ei käy kansanopiston opettajaltakaan vaatiminen täydellistä vapautta puoluemiehisyden perisynnistä.

Stadius. Uudisti kehotuksensa että kokous muodostaisi asiasta yksimielisen lausunnon, jonka toivoi menevän siihen suuntaan ettei kokous pidä suotavana poliittisten eikä muidenkaan puolue kysymysten käsittelemistä kansanopistossa.

Suuronen, Nyman ja Maist. J. Alin kannattivat Stadiusta, viimeksimainittu sillä muodostuksella, että puheenalaiset kysymykset yleisessä historiassa jätettäisiin kokonaan pois, mutta että lausunto ei tulisi yhtä jyrkästi ulossulkeva kotimaan historiassa esiintyviin taisteluilmiöihin nähden.

Lehtori E. Favén. Kansanopistolla on historialla isostaan toisenlainen tehtävä kuin muissa kouluissa. Yhtyi Mikanderiin siinä, että yhtäjaksoisuutta ei voida säilyttää. Etupäässä olisi oppilasta koetettava herättää harrastusta historiaan. Ja tähän tarkoitukseen - muuhun ei aika kumminkaan riittäisi – ei olisi tarpeellista erittäin laveasti käsitellä uusinta aikaa. Ei kuitenkaan olisi mahdotonta kajota siihenkin, esim. esittämällä etevien henkilöiden elämäkertoja. Ovathan ne luvallisia missä hyvänsä.

Nyman miellytti edellisen puhujan viittaus eteviin persoonallisuuksiin, erittäinkin mikäli ne kelpaavat siveellisiksi esikuviksi.

Laine ei voinut ymmärtää sitä poliittista kysymystä pelkoineen ja vaaraineen, joka nyt oli syntynyt. Piti kummallisena ettei voisi puhua esim. Bismarckista ja Gladstonesta yhtä hyvin kuin Solonista ja Drakonista.

Mikander ei ollut vastaan sitä käsitystä joka oli ilmestynyt kolmessa viimeisessä lausunnossa. Siihen voidaan ehkä kaikki yhtyä, jotenka ei mitään varsinaista erimielisyyttä olekaan, kunhan vaan oikein tullaan ymmärtämään toistensa tarkoituksia.

Sittenkuin maist. Klockars vielä oli puolustanut varovaisuutta sai keskustelu jäädä vastaukseksi kysymykseen tässä kohdassa.

*

Uusi näkökohta tuli esille Laineen kysytyä mitenkä saattoi menetellä niin, että kaikki tarinat, yleinen ja kotimaan samoinkuin kirjallisuuden ja kirkon historia käsitellään yhdessä, kuten ensimmäinen pohjustaja oli viitannut. Eikö siitä seurannut hajaannusta ja hämminkiä?

Klockars. Selitteli menettelyään. Hänen mielestään oli yhdistäminen hyvinkin helppo. Oli ”kutonut sisään” esitelmänsä yleiseen kehykseen ilmiöitä eri aloilta, ottamalla huomioon samanaikaisuutta. Kirjailijoista oli ainoastaan Runeberg ja Topelius käsitelty erikseen. Samoin oli liittänyt historian käsittelyynsä jonkun verran äidinkielenkin historiaa. Puheessaan esim. viikingeistä oli lukenut näytteitä heidän kielestään. Täydellisyyttä ei tietysti voitu - (sivun 36 yläosa puuttuu) ...ollut kansanopiston tarkoituksaan antaa mitään ”tiedon ympyrää”. Ja mahtaisiko se onnistua paremmin vaikka eri alat kuinkakin tarkoin erotellaan?

Nyman. Arveli että ainakin kirjallisuushistorian yhdistäminen muun sivistyshistorian kanssa – ja sivistyshistoriahan kansanopistossa kuitenkin oli pääasia – helposti kävisi päinsä. Oli kokeillut samaan suuntaan ja huomannut esim. Välskärin kertomusten esittämisen vaikuttavan tehoisammin kun se tapahtui Kustaa II Aadolfin aikakauden yhteydessä.

Opett. P. Ollikainen piti kaikkien eri haarojen yhdistämistä mahdottomana. Esitys kävisi siten ylen laajaksi ja yleiskatsaus vaikeaksi. Kaikissa tapauksissa yhdistäminen edellyttäisi että kaikkia historian haaroja esittää sama henkilö. Mutta tämä kai ei ollut joka paikassa saavutettavissa.

Stadius. Menetellyt samaan tapaan kuin Klockars. Etenkin kävi helposti yhdistäminen Väriikki Stoolin tarinat kirjallisuudesta ja 1808 vuoden sota historiasta. Viipynyt tässä pitemmän aikaa. Havaintovälineinä (P. Nordmannin) nimettömät halpahintaiset Suomen kartat. Niihin olivat oppilaat saaneet merkitä sotajoukkojen liikkeitä suomalaisten punaisella, venäläisten mustalla. Samoin tappelupaikat, voitot ja tappiot eri merkeillä. Oppilaat olivat osottaneet suurta mielenkiintoa aineeseen.

Mikander piti yhdistämistä kyllä hankalana, sen kautta kun yhdelle opettajalle karttuu suuri työtaakka. Kaikissa tapauksissa se edellyttää että on yliopistossa harjoittanut opintoja sekä historiassa että äidinkielessä.

Favén. Puolusti Klockarsin vaatimaa konsentratsionia. Ei ollut välttämätöntä että esittävä henkilö oli sama. Jos historian eri haarat ovat eri opettajilla, voivat nämä keskustella keskenään, sovittaa yhteen kuuluvat asiat samaksi ajaksi ja määrätä esitykselle yhteisiä näkökohtia.

Suuronen. Oli kiitollinen monista arvokkaista kokemuksista ja viittauksista joista oli saanut kuulla historian opetuksesta. Ei tahtonut kieltää tämän aineen tärkeyttä yleensä. Mutta arveli että olisi ehkä sittenkin otettava huomioon paikkakunnallisia eriväisyyksiä kun määritellään historian asemaa työohjelmaan. Kansan kehityskanta, luonne ja taipumukset eivät ole kaikkialla maassamme samanlaiset. Paikkakunnalla, jossa puhuja työskenteli, oli väestö melkoisesti valistunutta ja taloudellisesti puuhissaan virkeästi toimivaa. Oli kokenut tehdä historiasta mitä suinkin oli voinut. Mutta täytyi tunnustaa että oli huomannut hyvin valitun kirjallisuuden paljoa tehokkaammaksi aseeksi kuin historian. Oppilaat olivat kyllä huvitettuja historiasta Mutta välittömästi oli tullut huomaamaan että historia heidän mielestään kuitenkin käsitti pääasiassa semmoista, mikä oli ollut ja mennyttä. He elivät nykyajassa, halusivat tutustua sen elämään, saada semmoista joka heitä voisi nykyelämässä kohdastansa hyödyttää. Poikkeuksia tosin oli olemassa. Mutta tätä saattoi kuitenkin sanoa enemmistöstä. Samaan kokemukseen kansan katsantotavasta oli tullut kehittyneimpien vanhempienkin henkilöiden puheista. Puhuja katsoi historian ja kirjallisuuden vaikutusalan yhteiseksi, mikäli kysymyksessä oli oppilasten elämänkäsityksen ja luonteen muodostaminen, ja tahtoi ettei historia anastaisi työsuunnitelmassa niin paljon tilaa, että kirjallisuudelle jää liian vähän. Nämä ajatukset viittasivat ehkä monen mielestä liiaksi ”käytännölliseen” suuntaan. Olikin puhunut paikkakunnallisista eriväisyyksistä. Mutta tahtoi samalla huomauttaa että itse Tanskassa, Ruotsista puhumattakaan oli parhaallaan tapahtumassa vähittäinen vieraantumisen Grundtvigin historiallismytologisesta kannasta enemmän nykyaikakauteen ja käytännölliseen. Oli muodostumassa suunta joka puhujan mielestä tarkoitti kansanopistotyön painopisteen siirtämistä menneisyydestä nykyisyyteen.

Oljemark. Halusi lähempiä tietoja yleisen ja isänmaan historian suhteesta toisiinsa, kumpaisenkin tuntimääristä y.m.

Nyman. Oli alussa käyttänyt yleiseen historiaan 3, Suomen historiaan 2 viikkotuntia; myöhemmin yleiseen 1 ja Suomen 3. Kotimaan historia oli kallistumistaan kallistunut voittopuolelle.

Mikander. Kansanopiston työllä on etupäässä kasvattava tarkoitus. Sen tulee synnyttää yleviä tunteita ja voimakasta tahtoa, joka on suunnattu hyvään. Voidaksensa vaikuttaa oppilaan tahtoon, on opetuksen etenkin pyrittävä aikaansaamaan voimakkaita siveellisiä tunteita. Näistä tahtoi erittäin mainita 1) tunteita, jotka kannustavat toimintaan ja 2) tunteita jotka pidättävät. Katsoi yleisen historian sisältävän enemmän aineksia, joilla voi vaikuttaa edellisten syntymiseen, ja niitä suomalainen varsinkin tarvitsee. Grundtvig oli sanonut: ”Jos pitää hullusti olla, niin olkoon poissa yleinen, ja olkoon sitten oman maan historia kaikki kaikessa”. Ei tahtonut puolustaa että asiat laitettaisiin niin hullusti. Oma historiamme on kärsimysten historiaa. Se sisältää niin paljon masentavia aineksia. Yleisessä on enemmän kasvattavia voimia tarjona..

Onpa vielä toinenkin syy olla puolustamatta yksipuolisuutta kotimaan historiassa. Se on oppilaissa helposti syntyvä yksipuolinen käsitys oman kansan etevyyksistä tuo n.s. kansallinen itsekkäisyys, joka ei ole hyväksyttävämpää kuin yksityinenkään itserakkaus. Näistä syistä puolusti yleiselle historialle huomattavaa sijaa ohjelmassa. Eri tunteja ei hänellä ollut. Oli esittänyt yleistä, kunnes oli tultu ristiretkiin. Sitten oli pääasiallisesti käsitelty oman kansan vaiheita ja tehty katsauksia yleiseen historiaan. Etenkin oli uskonpuhdistuksen aika ja viime vuosisata esitetty tarkemmin.

Laine. Yhtyi edelliseen. Hänelläkin oli yleinen historia ollut voittopuolella. Kirkko- ja kirjallisuushistorialla oli ollut eri esittäjänsä.

Nyman. Sitävastoin oli pitänyt Suomen historiaa tärkeämpänä. Mutta kaikkina aikoina ovat aatteelliset virtaukset vasta kehityksensä lopulla ennättäneet meidän maahamme. Niitä

ymmärtääkseen on täytynyt poiketa ulkopuolelle oman kansan piiriä, virtausten syntyäpaikoille. Sillä huomattava on että jokaisessa asiassa alkuperä on se, joka herättää suurinta mielenkiintoa. Ymmärtääkseen esim. Kustaa III:n aikaa meillä täytyy peräytyä Ranskan valistusfilosofiaan.

*

Tähän päättyi keskustelu historian opetuksesta. Erityisten ponsilausuntojen muodostamista ei pidetty tarpeellisena. Alustuksista ja lausunnoista saisi kukin ”koetella kaikkia ja pitää sen, mikä paras olisi”.

Maisteri Stadiuksen ehdotuksesta päätettiin lähettää sähkösanoma Askovin kansanopiston johtajalle L. Schröderille, jonka entisiä oppilaita useat kokouksen jäsenet olivat. Sanoman sepittivät hrat Stadius ja Liakka ja oli se suomennettuna näin kuuluva:

Kansanopistojohtaja Schröder, Askov.

Suomen ensimmäinen yleinen kansanopistokokous Sääksmäessä lähettää teille kunnioittavan tervehdyksensä, kiittäen unohtumattomista opetuksista.

25 kansanopistonopettajan ja opettajattaren puolesta:

Nyman

Mikander

Klockars.”

Ensimmäisen kokouspäivän toimet julistettiin lopetuksi. Ilta olikin jo kohtalaisen hämärä, kello osotti 9:sää. Olisi ollut kiirehdittävä majataloon, sillä aamulla oli päätetty kokoontua kello 8. Mutta hyvin vitkalleen tapahtui hajaantuminen, ja kotvan aikaa kajahti vielä laulu opiston salista, jossa ajatusten vaihtoa jatkettiin pienissä pyräissä myöhään iltayöhön.

Toinen kokouspäivä.

Perjantai 7 p. elokuuta.

Kokous aljettiin neljännessä vaille 9 2 ensimmäisellä värssyllä virrestä S. W-k. 328.

Käsiteltäväksi otettiin

I Kysymysryhmä. Äidinkielen opetusmenettelyn järjestäminen. Lukukirja.

Kysymyksen alustaja neiti I. Vilenius lausui ensinmainitusta asiasta seuraavaan tapaan:

Äidinkielen merkitystä opetusaineena ei voi kyllin suureksi arvata, ja tunnustettuhan onkin että kansanopiston päätehtäviin kuuluu saada syvät rivitkin ymmärtämään äidinkielessä arvoa, rakastamaan kotoista kieltään ja käyttämään sitä sujuvasti puheessa ja kirjoituksessa.

Kansanopistossa pitäisi oppilaan saada eväitä sellaisia, joiden avulla hän voisi jatkaa samanlaista vaikutusta ympäristössään vielä opistoaikansa jälestäkin. Tarvitaan siis perusteellista opetusta. Mutta tämä tehtävä on hyvin vaikea ainakin oli puhuja saanut sitä suuresta määrin kokea. Vaikeudet ovat monenlaisia ja aika lyhyinen. Kun oli oppinut vaikeuksia väistämään, oli aikakin lopussa. Ensimmäinen vaikeus oli siinä, että oppilaat enimmäkseen ovat niin kovin kehittymättömiä. Tämä ei koskenut ainoastaan kansakoulun käymättömiä. Liekö sitten syy siinä että unohdettu mitä on opittu, vai eikö liene opittukaan tarpeeksi. Summa on se etä äidinkieltä osataan huonosti; sisäluvusta lähtien. Yksi vaikeus syntyy siitakin, että äidinkielen tunnit eivät ole oppilaille yhtä hauskoja, kuin kansanopiston muut tunnit, ensinmainitut pyrkivät käymään kuiviksi. Ei sanonut voivansa esittää mitään varmoja tuloksia kokemuksistaan. Oli ottanut kysymyksen alustaakseen saadakseen asian puheiksi. Toivoi että keskustelussa ilmestyisi tyydyttäviä selvityksiä.

Ensimmäinen asia olisi hyvä sisäluku. Siihen pääseminen antaa runsaasti työtä. Tarvittaisiin

soveliasta lukukirjaa. Ei pitänyt oikein sopivina niitä joita oli. Oli käyttänyt Vänrikki Stoolin tarinoita ja kirjaista ”Isien ääni”. Vaan niiden käyttäminen pyrkii tulemaan yksitoikkoiseksi. Kieli on jotensakin yhtä ja samaa ja sisälllys ensinmainitussa sotaista laatua.

Kielellisistä laeista olisivat ainakin pääasiallisimmat opittavat. Mutta miten menetellä? Se vaatisi oppilailta kotityötä, mutta heillä ei tahdo riittää siihen aikaa, ja aine itsessään ei ole juuri huvittavimpia. Hedelmät jäävät vähäisiksi. Tarvittaisiin etenkin paljon käytännöllistä harjoitusta. Erityisiä kielioppitunteja ei ollut pitänyt. Opetus oli yhdistetty sisälukuun, siten että tunnin alussa oli aina jonkun verran opetettu kielioppia. Siinä oli taas menetelty siten, että kirjoitettiin lauseita suurelle taululle ja jäsennettiin.

Sanavaraston kartuttaminen olisi myös tärkeä asia. Tärkeimmät vieraskieliset sivistyssanat olisivat selitettävät jotta kirjallisuuden ymmärtäminen kävisi helpommaksi. Oli niin tehnytkin ja oppilaat olivat tehneet selityksistä muistiinpanoja joita sitte kotona olivat kertailleet.

Kirjallisina harjoituksina oli pitänyt aine- ja oikeinkirjoitusta erikseen. Oppilaat olleet jaettuina kehityskantansa mukaan neljään osastoon. Ainekirjoitusta olivat kaikki alkaneet mukaelmilla (satuja, kertomuksia y.m.). Toiset olivat vasta lopulla päässeet varsinaisia aineita kirjoittamaan. Oikeinkirjoitusta oli, liittyen kieliopin opetukseen, aljettu kirjoittamalla yksityisiä sanoja; sitten kirjoitettiin lyhyitä lauseita, myöhemmin oikeinkirjoituksen sääntöjä harjoituksina. Tämäkin haara äidinkielen opetusta vaatii hyvin paljon harjoitusta, ja vaikeudet lisääntyvät vielä erittäin sellaisilla paikkakunnilla, kuin esim. Huittisissa, jossa eri murteita yhtyy. Eroavaisuus murteissa on niin suuri että rannikkolaiset ja Hämeestä tulleet eivät tahdo alussa kunnolleen ymmärtää toisiansa.

Puhujalla ei ollut erityisiä ponsia ehdotettava, oli vaan esittänyt eri puolia asiasta ja toivoi niiden antavan aihetta keskusteluun. Huomautti vielä, että olisi erittäin tärkeätä saada käytäntöön varma menettelytapa äidinkielen opetuksessa, jottei aika tuhlautuisi turhiin, hedelmättömiin kokeiluihin.

Toivettaan keskustelun syntymisestä ei pohjustaja turhaan lausunut. Puhevuoroa käytti kolmetoista henkilöä kaikkiaan kolmisenkymmentä kertaa.

Maist. N. Liakka. Yhtyi alustajaan mitä tuli kansakouluopetuksen puutteellisuuteen. Piti sisäluvun parantamisen tärkeimpänä. Mutta oppilaat ovat siinä niin valmistumattomia, ettei voinut muuta toivoakaan kuin että opittaisiin sujuvasti lukemaan n.s. ”koneellista lukua”, niin suuresti suotava kuin ajatusperäinen lukeminen olisikin. Lukukirjoiksi puolusti Maamme kirjaa ja Vänrikki Stoolin tarinoita. Oli käyttänyt molempia. ”Isien ääni” ei tähän tarkoitukseen sovi. Tehokkaita ovat sellaiset harjoitukset joissa oppilasten itsetoiminta pääsee- (sivun 45 alaosa puuttuu) ...iltamissa esiintyä lukijoina niin oppivat arvostelevaan toistensa lukua ja siitä on hyvä apu itsekunkin omalle oppimiselle. Kappaleita tällaisiin harjoituksiin olivat oppilaat saaneet itse valita.

Mikander yhtyi edelliseen, ja puolusti Vänrikki Stoolin tarinoita lukukirjana. Koneellista lukua harjoittaessa oli sopiva jakaa oppilaat ryhmiin. Yhdyttäessä uusien oppilasten kanssa oli heillä eletty molemmin puolin siinä uskossa, että osataanhan sitä toki sisältä lukea. Mutta kun oli keskusteltu asiasta ja vedetty taidot näköksälle, niin oli huomattu ettei lukutaitoa olekaan. Halun teroittamiseksi oli pidetty ”lukukinkereitä”

Alin. Vika ei ole ainoastaan kansakoulussa. Oppikouluissakaan ei panna tarpeellista huolta sisälukuun. Moni meistäkin on luultavasti tehnyt sen havainnon, että pitää ensin opetella itse lukemaan.

Oljemark. Huonosti oli hänenkin oppilaitaan sisäluku sujunut. Tepsiviä harjoituksia ovat näyttäneet olevan sellaiset, joissa useammalle oppilaalle voi antaa oman roolinsa. Jokainen tulee siten pakotetuksi ajattelemaan miten mikäkin lause luontuu kokonaisuuteen ja niinmuodoin panemaan sanoille oikean lausekoron. Tämän oli huomannut harjoittaessaan pieniä näytelmä-kappaleita, joita iltamissa oli esitetty. Puolusti Vänrikki Stoolia lukukirjana. Varsin suurta taitavuutta painollisessa lukemisessa ei puhujan mielestä pitäisi tavoittaakaan; pääasia on jos lukemisesta käy selville että lukija ymmärtää sisällyksen.

Neiti Eva Heurthén. Lukutaidon parantumista edistää paljon jos antaa oppilasten kohta luettuaan omin sanoin kertoa luetun sisällyksen. Jos sama taikka joku toinen oppilas kohta sen jälkeen lukee saman kappaleen, huomaa että lukemisessa on kokonaan toinen maku, kuin jos omasanainen kertominen olisi pois jätetty. Toinen keino luontevamman ja sujuvamman lukutaidon saavuttamiseen oli, että opettaja lukee edellä. Kannatti roolijakoa. Oli käyttänyt sitä myöskin Vänrikki Stoolia lukiessa.

Ollilainen. Pani erityistä painoa ”kinkerijakoon”. Jos kaikki oppilaat pidetään yhdessä, niin ei tule mitään. Etevämmät väsyvät. Puolusti Maammekirjaa. Muuten ei niin suurta väliä sillä, mitä kirjaa käytetään. Pääasialohan on että oppilaat oppivat lukemaan. Mutta välttämättä pitää tähän kohtaan uhrata runsaasti aikaa.

Nti Vilenius. Puolusti roolijakoa. Ei ollut käyttänyt ”Isien ääntä muuta kuin keväisin.

Neiti A. Järnefelt. Miten riittää opettajia kun jaetaan moniin osastoihin?

Mikander. Siten, että kaikki opettajat käyvät työhön sisälukutunneilla, kukin saa oman kinkerinsä. Vänrikki Stoolia oli kuitenkin luettu yhdessä, sisällön vuoksi. Mutta muutenkin on edullista että runojen lukemista yleensä johtaa sama henkilö.

Nti Heurthén. Ennen lukuharjoitusta oli kappaletta (Vänr. Stoolista) valmistettava, selitettävä historiallisesti y.m. Piti runojen ulkoa lukemisen tärkeänä.

Neiti Liekko Ryynänen. Parviin jako välttämätön, mutta opettajana sama henkilö?

Mikander. Vastusti Vänr. Stoolin runojen jakamista rooleihin. Sen kautta oli koko vaikutus käydä koomilliseksi. Puolusti kuorolukua ja kuorolausuntoa, maist. Oljemarkin kannattamana.

Alin. Eivätköhän kansanopiston oppilaat ole jo liian aikuisia kuoroluvulle? Luuli muuten että kuoroluku kuolettaa yksilöllisyyttä. Ei pitäisi panna aikaa ulkoa opettelemiseen. Ensin koneellinen luku selväksi ja sitte vasta korostaminen.

Stadius ei liioin pitänyt kooriluvusta. Laulunopetuksen ohessa pitäisi harjoittaa hyväksi laulettavan kappaleen lukeminen, että opitaan ymmärtämään laulun henki ja säveleen (nuotin) yhteys sana-sisällyksen kanssa. Sekä sisäluku että laulu siitä hyötyy. Puolusti roolijakoa ja menetelmätapaista esittämistä myöskin Vänrikki Stoolissa. Ei ollut huomannut että vaikutus tulisi koomiseksi.

Liakka. Oikean runonlukemisen aikaansaamiseksi on esitettävä tärkeimmät seikat runon rakennusopistakin.

Klockars. Vastusti koorilukemista. Oli muuten käyttänyt kaikkia puheena olleita menetelyjä.

Nyman. Ei tahtonut deklamatoorisen puoleen panna niin suurta merkitystä kuin täällä oli

tehty. Kunhan oppisivat ymmärtämään mitä lukevat ja lukemaan niin että ymmärtäminen käy luvun laadusta ilmi, niin siinä kylläksi. Niitähän on jo joukko, joiden kanssa ei voi päästä pitemmälle kuin että oppivat saamaan sanan irti kirjasta. Sävelen ja sisällyksen vertailusta ei luullut olevan sisällykselle hyötyä muissa kuin niissä kappaleissa, joissa sekä sävel että sanat ovat alkuperäisiä.

Ollilainen. Puolusti sävelen selittämistä, kuorolausuntaa ja vuorolausuntaa puheessa.

Edellä kerrottu keskustelu oli kosketellut melkein yksinomaan menettelytapoja sisällyksen opettamisessa. Seuraavassa kääntyi päähuomio kielioppiin ja kirjoitusharjoituksiin.

Liakka. Kieloppi siinä merkityksessä kuin kouluissa ei kansanopistossa voi tulla kysymykseen.. Joku vähän sitä kuitenkin on opetettava , p:janmielestä kirjoitusharjoitusten yhteydessä. Puolusti sananlaskuja oikeinkirjoituksen harjoituksina, koska ne sisältävät joukon jokapäiväisestä poikkeavia sanoja ja lausemuotoja ja sen kautta rikastuttavat oppilaan kielivaroja.

Nyman. Tarkoitus on puhtaasti käytännöllinen, nimittäin että opittaisiin puhumaan ja kirjoittamaan. Ei siis kieliopin sääntöjä; niistä ei mitään hyötyä. Oli pitänyt lähtökohtana oppilaan omaa murretta ja kyselemällä, miten mikään asia sanotaan murteessa, johtanut heitä vastaaviin sana- ja lausemuotoihin kirjakielissä. Tätä oli harjoitettava kaikilla äidinkielen tunneilla, ei yksin kirjoitusten eikä yksin sisällyksen yhteydessä. Valitti varsinkin d-äänten tekevän hankaluuksia kun eivät tahdo mitenkään oppia tätä kirjainta oikein käyttämään.

Parasta apua oli puhujalle tässäkin ollut murteen ja kirjakielen vertaamisessa toisiinsa. Kieliopin heikkenemissäännöt ovat vaikeat oppia eivätkä kestä muistissa.

Klockars. Yhtyi edelliseen. Hra Nymanin esittämää menettelyä murteesta kirjakielen kävi käyttäminen ruotsalaisissakin opistoissa.

Mikander. Kieliopilla ei ole mitään varsinaista sijaa kansanopistossa. Lauseen tärkeimmät pääosat ovat opittavat tuntemaan ja niiden tärkeimmät määräyssanat. Mutta turhaa on ruveta opettelemaan edes nimityksiä kaikille lauseen sanoille. Sen verran kielioppia, enempää ei! Kirjoitusharjoituksissa ei ollut heillä jaettu osastoihin eikä pitänyt sitä tarpeellisena.

Ollilainen. Ei osastoihin! Varattava etteivät kirjoitettavat aineet ole liian vaikeita, eikä laajaperäisiä; se lamauttaa halun.

Liakka. Puolusti osastoihin jakamista kirjoituksissa. Siten voi vast'alkusempia paremmin kehittää.

Nti Vilenius. Samoin. Mitä harjoitusten helppouteen tulee, täytyi useille aluksi antaa vain kopioitsemista. Vasta myöhemmin ovat nämä tulleet mukaan itsenäisempiin harjoituksiin.

Nyman. Vastusti osastojakoa ainekirjoituksista koska ei ole mitään pätevää jakoperustusta. Oikeinkirjoituksessa täytyy jakaa, ei kuitenkaan ”naisiin” ja ”miehiin”.

Suuronen. Ei ole mitään hyötyä jos alusta asti pannaan ”aineita” kirjoittamaan sellaisetkin, jotka eivät ole oppineet voittamaan kirjaimen tekemisen ja oikein-tavaamisen yksinkertaisimpia vaikeuksia. Ei käy myöskään päinsä asettaa niitä, joiden oikeinkirjoitus on melkein virheetöntä ja käsiala kuta kuinkin sujuvaa, yhteisiin harjoituksiin ensinmainittujen kanssa. Jako aineita kirjoitaviin ja kirjoittamattomiin on siis välttämätön. Mutta ei ollut tarpeellista jaella aineiden tai mukaelman kirjoittajia eri luokkiin. Sen sijaan voi samalla kertaa antaa useita mukaelma- tai

ainetehtäviä yht'aikaa ja niistä saa sitten kukin valita sen mikä paremmin miellyttää. Ainoastaan muutamia oli voinut kokonaan vapautta oikeinkirjoitusharjoituksista. Näihin osaaottavista taas näytti sopivalta erottaa aivan kehittymättömät omaan osastoonsa, jo siitä syystä että piirtävät puustavia lopen hitaasti, jotenka toiset joutavat odottamaan liian paljon joutilaina. Ehkä on parasta että aivan vastaalkajat saavat kopioida kirjasta silleikää kun toiset kirjoittavat sanelemisen mukaan; muussa tapauksessa täytyy heille saada eri opettaja ja eri huone kirjoitustunneiksi.

Keskustelun päätös sama kuin edellä.

Neljännestunnin loman jälkeen otettiin käsiteltäväksi

II. Käytännöllinen ja henkinen puoli kansanopistossa. Käsityöt. Emäntäkoulun suhde kansanopistoon.

Puheenjohtajana toimi maisteri J. Klockars. Kysymystä alusti joht. J. Laine seuraavaan tapaan:

Kansanopistojen alkuperäinen tehtävä oli aatteellista laatua. Niiden tarkoitus oli saada maalaisväestöä vieraantumaan siitä käsityksestä, että ihmiselämän koko sisällyksenä ovat leipähuolet. Piti saada henkistä elämää ja henkisen viljelyksen tarvetta viritetyksi syvissä riveissä. Tanskassa oli tämä käsitys kansanopistoista säilynyt puhtaimpana. Ruotsissa niiden ohjelmaan oli jo sekaantunut enemmän aineellisuutta. Meidän maassamme näkyy aineellisuus pistävän vieläkin enemmän esiin. Syyt tähän ilmiöön voivat olla monenlaiset. Ne voivat johtua seikoista, jotka perustuvat historiallisiin olosuhteihin, ilmanalaa, kansan varallisuuteen taikkapa omituisiin valtiollisiin oloihimme. Kuinka hyvänsä. Aineellisuuteen johtava käytännöllisyyden vaatimus on viimeisaikoina ruvennut esiintymään niin suuressa määrässä että se vaati kysymyksen esille ottamista kansanopistoväen puolesta.

Meikäläisiä kansanopistoja pidetään yllä suurilla uhrauksilla. Väitetään etteivät opistot voi menestyä ellei niiden ohjelmaa laiteta ennenkaikkea käytännölliseksi. Tämän vaatimuksen pakosta ja valtioavun toivossa on useimpien opistojen yhteyteen perustettu n.s. emäntäkouluja, joiden tarkoitus on puhtaasti käytännöllinen. Yleensä ei puhujalla ollut mitään tätä vastaan, mutta häntä huolestutti ajatus, että ulkonaisten etujen takaa-ajaminen voi syrjäyttää kansanopistomme niiden alkuperäisestä urasta. Oppilaita voidaan saada enemmän. Mutta epäillä sopii tokko kansanopisto, suljettuaan syliinsä ne monet monituiset käytännölliset tarkoitukset, joita sille tyrkytetään, voi saada aikaan sitä suurempata henkistä virkeyttä kansassamme joka kuitenkin on niiden päätehtävä. Kansanopistoväen olisi yhdyttävä ylläpitämään aatteellisuuden, henkisyiden lippua työalallaan. Käytännöllisyys vasta toisessa sijassa!

Puhuja ei silti ollut mikään käytännöllisyyden vihollinen. Tehtäköön kansanopiston kurssi kaksivuotiseksi ja siirettäkööt käytännölliset aineet toiselle vuosiosastolle. Aatteellinen pohja ensin, sitten ammattitiedot ja taidot! Useat oppilaat nykyänsä menevät kansanopiston käytyänsä maanviljelyskouluihin. Eikö olisi parempi että he saisivat kansanopiston hoivissa sen, mitä maanviljelyskouluista hakevat? Ammatikouluna luuli puhujalla tällaisella osastolla olevan useita etuja tavallisen pehtoorikoulun rinnalla. Siten jäisi kansanopisto eheämmäksi ja käytännöllisyyden vaatimus tulisi samalla täytetyksi.

Nyman. Tanskassa ovat kansanopistot kyllä henkisemmällä kannalla kuin meillä. Ja aikaisemmin ovat olleet sitä vielä suuremmassa määrin kuin nykyään. Eroavaisuus Tanskan ja meidän välillä perustuu kai tosioloihin. Tanskan kansanluonne on toinen kuin meidän. Kulttuuri on vanhempi, kirjallisuus runsaampi. Siinä syy miksi meillä enemmän käytölliseen suuntaan. Kannatti kuitenkin alustajaa siinä määrin että aatteellinen puoli oli pysytettävä hallitsevana. Kansanopistojen ei pitänyt muodostua käsityökouluksi. Sellaisia on valtiokin osottanut olevansa taipuvainen

perustamaan ja kannattamaan. Turhaa on kilpailla yksityisten rovoilla valtion kanssa. Eikä se ajatus, joka on pannu vireille varojen keräykset kansanopistoille ja hankkinut niille menestystä, tarkoittanutkaan mitään ammattikoulujen perustamisesta.

Mutta käytännöllinenkin puoli oli tärkeä asia. Olisi käytävä kultaista keskitietä, niin että henkinen puoli pysyy hallitsevana. Oli käyttänyt käsitöihin 15 tuntia viikossa. Ja tarpeellista se kyllä oli. Hämäläisillä oli ainakin käsityötaito lamassa. Sama oli ruuanlaiton laita. Näiden täytyi saada tilaa kansanopiston ohjelmassa, mutta ammattikoulun henkeä oli kartettava.

Liakka. Hänen opistossaan oli aineellisuuteen vajoaminen suurin. Se ei kuitenkaan ollut hänen yksityinen keksintönsä. Oli kokenut ennen opiston avaamista tutustua väestöön, jonka keskuudessa tuli työskentelemään ja huomannut että käytännöllisen opin tarve oli kansassa, siis nuorisossa itsessään. Olevat olot olivat otettavat huomioon. Piti velvollisuutena palvella kansaa sillä tavalla kuin se voi hänen palvelustaan käyttää. Heillä oli ollut käsitöistä 5 tuntia päivässä eikä siinäkään ollut liikaa, ei kaikille tarpeeksikaan. Käytännöllisessäkin työssä voidaan henkisiä tarkoituksia toteuttaa: kauneuden aisti kehittyä, saamattomuus karsiutuu pois, työn kunnioittaminen siirtyä puheesta todelliseen elämään. Henkisten asiain harrastus onkin myöhemmin karttunut. Pyydettyä on myönnetty vapautusta käsitöistä, muutamille kokonaankin. Henkisellä puolella on kuitenkin aina pääpaino ollut. Mutta pitää huomata, että käsitöiden opetustakin voidaan hoitaa puhtaasti ammattimaisesti tai henkistä kehitystä silmällä pitäen.

Oppilaat ovat olleet opistoaikansa kovassa työssä, ehkäpä jonkun mielestä liiankin kovassa. Hyvä siis olisi jos päästäisiin kaksivuotisiin kursseihin. Mutta niinkauan kuin tämä voi tapahtua, täytyi puhujan mielestä käytännöllisten ja henkisten saada käydä käsikädessä.

Suuronen. Uudisti huomautuksensa kehityksen suunnasta Tanskassa. Sama uusi suunta, joka oli puolentanut mytologian ja historian vallitsevaa asemaa sikäläisissä kansanopistoissa, suosien enemmän nykyisen elämän tuntemista, sisälsi myöskin sen että Tanskan opistoista nykyänsä pyritään entistä enemmän todelliseen tietoon ("herätyksen" sijasta) ja annetaan arvoa käytönlisille toimille. Eikä siinä ollut mitään vaaraa kansanopistoille. Ikävä kyllä että kansanopisto aika on niin kovin lyhyt. Mutta kaksivuotisten kurssien aikaansaaminen ei liene mikään helppo asia. Ainakin siihen vielä täytyy mennä hyvä joukko aikaa ennenkuin varsinkaan useampia kaksivuotisia opistoja saadaan toimeen. Sillä välin ei suinkaan ole muuta keinoa kuin laittaa niin, että sekä käytännöllinen että humanistinen puoli saa tästä lyhyestä ajasta osansa. (sivun 57 alaosa puuttuu) ...vaatimuksiin", niin ei niitäkään olisi aivan yli olan katseltava. Yleisessä on kyllä henkilöitä jotka pystyvät ymmärtämään mitä tarve vaatii.

Liakka. Lisäksi siihen mitä Nyman oli sanonut käsityötaidosta Hämeessä: ettei tämä taito Pohjanmaallakaan ollut niin korkealla, kuin yleisesti luullaan. Tahtoi saada huomautetuksi, ettei hän ainakaan puolustanut käytännöllisyyttä yleisön vaatimuksista, vaan oli itse käsittänyt kansan sitä tarvitsevan.

Mikander. Tanskan olot ovat tulos historiallisesta kehityksestä. Me emme voi alkaa siitä missä tanskalaiset nyt ovat. Ihminen ei voi yhtäkokonaisuenaan kiintyä eriluontoisiin asioihin samalla ajalla. On vaara tarjona että nuoriso kansanopistossa voi liian paljon takertua käytännöllisiin. Kuusi kuukautta ihmisiestä henkiseen kehitykseen! Sehän toki ei ole paljon. Kokemus onkin osottanut, etteivät oppilaat ollenkaan pane pahaksi vaikka koko aika käytetään henkiseen työhön.

Suuronen. Olkoonpa niin että vasta historiallinen kehitys on vienyt tanskalaisen kansanopiston käytännöllisemmälle kannalle. Mutta siitä ei seuraa että kehityksen meillä täytyy käydä läpi kaikki ne mutkat mitkä Tanskassa. Tämä vaatimus sisältäisi nimittäin, että meikäläiset

kansanopistot olisivat laitettavat niin umpi-ihanteelliselle ja mytologiselle kannalle kuin mahdollista ja vasta tulevaisuudessa, ehkä 50 vuoden perästä saisi vähitellen ruveta antamaan perään käytöllisyyden toiveille. Luuli että päinvastainen suunta ”historialliselle kehitykselle” meillä oli luonnollisempi. Jos kukaan on ollut ihanteiden mies, niin oli se Vallekilden opiston perustaja Ernst Trier. Hänen äskettäin julkaistuista jälkeenjääneistä papereistaan voi nähdä, millä jyrkkyydellä hän torjui luotansa talonpoikain käytöllis-taloudelliset toiveet opiston perustamisaikoina. Mutta nyt on jo aikaa sitte ollut lukuisa joukko käytännöllisiä kouluja hänen opistonsa yhteydessä. Siinä on piirustus- ja käsityö-, siinä kalastajakoulu ja mitä ne kaikki ovat. Muuten ei olisi syytä langeta epätoivoon yleisön nykyisten käytännöllisyysvaatimusten takia. Jos niissä on mitä liikaa, niin kyllä se ajan oloon kuluu pois, kun ihmiset saavat nähdä mitä hyvää kansanopistoilla on tarjottavana henkisellä alalla. Ruotsin vanhimmassa opistossa, Hvilanissa, saavutettu kokemus on siitä toorituksena. Mainitussa opistossa on aina eletty mitä läheisimmässä sovussa ja vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa. Oli aika, kertoi toista vuotta sitten mainitun opiston johtaja, jolloin käytännöllisyyden vaatimukset täällä pyrkivät olemaan kaikki kaikessa. Mutta vähitellen tuo puuska meni ohi, ja nyt pitävät juuri talonpoikaiset johtokunnan jäsenet etupäässä huolta siitä, että painopiste pysyy henkisellä puolella, ettei vaan maamieskoulu käytännöllisine aineineen vie voittoa kansanopiston yleissivistävän työn rinnalla.

Ollilainen. Käytölliset oppiaineet eivät pysty herättämään. Ja tehtävien moninaisuus vaikeuttaa työtä niin, ettei tule mitään valmista.

Klockars. Yhtyi edelliseen ja Mikanderiin vastoin Liakkaa ja Suurasta. Käytännöllistä on se, mikä vastaa tarkoitustaan, ja jos ollaan selvillä tarkoituksesta on keinojen valitseminen helppo, eikä vaara ole niin suuri siitä, toistako tai toista oppiainetta enemmän käytetään. Olisi kuitenkin muistettava että käytännöllisyys tappoi Norjan kansanopiston. Sama kohtalo on meidän opistojemme edessä, jos ne luopuvat alkuperäisestä aatteellisesta kannastaan.

Liakka. Mitä tuli siihen että oppilaat liiaksi kiintyisivät käytännöllisiin aineisiin, niin oli joskus sitä huomannut, mutta ei usein. Meillä on käytännöllinen opetus laiminlyöty. Kansanopiston pitäisi koettaa sitä kohentaa. Muuten voivat olot eri paikoilla olla erilaiset. Sopsisihan antaa oppilaiden valita aineita.

Maisteri F. H. B. Lagus. Parhaat käsityöntekijät ovat tavallisesti etevimpiä muissakin aineissa. Käytölliset aineet ovat tarpeellisia virkistykseenä henkisen rasituksen lomissa ja vaikuttavat myös kasvattavasti. Tämänlaatuinen opetus on meillä laiminlyöty. Monta nuorukaista antautuu opilliselle uralle pelkämästä saamattomuudesta ja neuvottomuudesta aineellisten ehtojensa parantamiseen.

Laine. Ei tahtonut vähäksyä käytännöllisten aineiden merkitystä. Mutta osaksi juuri näiden aineiden itsensä tähden piti suotavana että ne jäisivät toiselle vuosiosastolle. Nykyinen työkausi on liian lyhyt, ei tule mitään valmista. Ei ehdi muuta kuin puoleen siitä mihin pyrkisi. Kehotti sen tähden että kansanopistoväki yhtyisi pitämään aatteen lippua korkealla.

Alin. Tahtoi tietää millaiseksi hra Laine oli aikonut toisen vuosiosaston, mitä aineita Sinne olisi siirrettävä?

Laine. Ruotsin ja Tanskan kansanopistojen laitettujen maamies- ja maanviljelyskoulujen tapaan. Esim. kemia ja- maanviljelysoppi miellyttävät suuresti oppilaita. Ei tahtonut jättää ensinmainittua ainetta kokonaan pois, kuten Tanskassa oli tehty, vaan olisi siirrettävä muiden käytöllisten aineiden kanssa toiselle osastolle, jotta sitä voisi asiallisemmin esittää.

Nymanin vielä teroitettua että henkisen puolen pitää olla pääasiana ja Suurasen vakuutettua

ettei hänen tieteen kukaan oli väittänyt vastaista, lausui puhuja:

Kaikki olemme yksimielisiä siitä, että aatteellinen pohja kansanopistotyössä on säilytettävä, että henkiselällä herätyksellä on oleva pääpaino. Eri mieliä on ollut ainoastaan sitä voivatko käytännöllistä hyötyä tarkoittavat aineet myöskin avustaa henkistä herätystä ja missä määrin näille aineille olisi suotava tilaa henkisen työskentelyn sivussa.

Sen jälkeen kuin edellä oleva keskustelukysymysten yhteensovitus jo oli valmistunut, alkoi kokouksen jäsenten keskuudessa ilmestyä toiveita luonnontiedon opetuksen saamisesta keskustelun alaiseksi. Kysymystä olikin lupautunut pohjustamaan maisteri K. T. Oljemark, ja päätettiin se nyt ottaa käsiteltäväksi.

Pohjustuksessaan hra Oljemark huomautti että jo se verrattain iso tuntimäärä, mikä luonnontiedolle oli myönnetty Skandinavian maiden kansanopistoista, osotti, että ainetta on ruvettu pitämään tärkeänä. Askovin uuttera opettaja Paul la Cour oli kotouttanut luonnontiedon kansanopistoon. Sen tarkoitus oli lyhyesti sanoen: että opittaisiin tuntemaan Jumalaa ja itseänsä, näkemään Jumalaa luonnossa ja omaa asemaamme luomakunnassa. Luonnossa ilmestyvä järjestys ja lainmukaisuus johtaa järjestäjään, lainsäätäjään.

Toisekseen piti luonnontiedon johtaa meitä tuntemaan ihmistäkin. Voiko se sitä tehdä? Onko mahdollista saada esille jotain yleisinhimillistä luonnontiedon avulla? Aivan varmaan, jos ainetta käsitellään sillä tavalla kuin äskenmainittu La Cour tekee. Opetus ei tarkastele ainoastaan luonnontieteitä ja niiden lakeja, vaan myöskin millä tavalla ihmiskunta on saanut tietoonsa sen tai tämän luonnontieteellisen totuuden. Siten opitaan panemaan huomio tärkeään asiaan: että tietomme luonnosta on alituisen kehityksen alainen.

Tämä puoli on luonnontiedon opetuksessa tärkein. Toisessa sijassa tulee se merkitys, mikä luonnontiedolla on erityisille ammattilaisille. Huomiota ansaitsee luonnontieteen myöskin siihen nähden, että se on voimakas keino taikauskon hävittämiseen.

Luonnontieto jakautuu moneen eri haaraan. Omasta puolestaan piti yleistä luonnontietoa, fysiikkaa ja kemiaa, tärkeimpinä. Mitä muihin haaroihin tulee, voisi niiden esittäminen jäädä riippuvaksi opettajan yksilöllisyydestä, hänen halustaan ja taipumuksistaan sekä entisistä opinnoistaan. Pohjustus päättyi seuraavan loppupontteen:

Luonnontieto soveltuu varsin hyvin oppiaineeksi kansanopistoon, ja on sen opettamista hoidettava niin, että tämäkin aine osastansa johtaa nuorison Jumalan ja oman itsensä tuntemiseen.

Liakka. Yhtyi alustajaan kaikessa. Luuli keskustelusta olevan parhaiten hyötyä, jos koetettaisiin selvittää, mitkä luonnontiedon haarat missäkin määrin soveltuvat ja ovat tarpeellisia kansanopistossa esitettäväksi.

Näin ei kuitenkaan käynyt. Jollain omituisella tavalla oli kirkkoherra P. Leivo siitä alustajan lausunnosta, että luonnontiedon piti johtaa oppilaita Jumalan tuntemiseen, saanut mikäli häntä voitiin ymmärtää, sen käsityksen, että oli tarkoitus syrjäyttää ilmoitettu sana, P. Raamattu, Jumalan tuntemisen lähteenä, jonka tähden hän piti tarpeellisenä varottaa kokousta semmoisesta ja tahtoi että kokous, ”kansanopiston tähden”, lausuisi ajatuksenaan että Jumalaa opitaan tuntemaan ilmoitetusta sanasta.

Tämän väärinkäsityksen torjumiseen, selityksiin ja vastaselityksiin, kutistui koko keskustelu. Puheenvuoroja käyttivät hrat Oljemark, Leivo, Nyman, pastori E. Hynninen, Stadius ja Klockars.

III. Grundtvigiläinen opetusmenettely. Kasvatusoppi. Todistukset. Vuositutkinto.

Eikö kasvatusoppi olisi otettava kansanopiston opetusohjelmaan?

Alustuksessaan hra p. Aakula monipuolisesti kuvaili kasvatuksen ja kasvatustaidon tärkeyttä. Edistys aineellisella alalla käy nopeaan. Tiedot, jotka lisäävät varallisuutta ja mukavuutta, karttavat. Mutta nämä eivät poista paheita eivätkä siis myöskään tee kansaamme tositeossa onnellisemmaksi. Rikostilasto osoittaa, että sivistyksen kohotessa rikollisten luku kasvaa. Kasvatus ja kasvattamisen taito on laiminlyöty, vaikka siitä juuri riippuu mitä yksilöstä ja mitä kansasta tulee. Puolusti näistä syistä juuri riippuu, mitä yksilöstä ja mitä kansasta tulee. Puolusti näistä syistä kasvatusopin ottamista opetusaineeksi kansanopistoon. Oppilaat osottavat siihen suurta harrastusta, samoin opiston ympäristö. Yhdysside opettajain ja oppilasten välillä vahvenisi. Oppilaat oppisivat yhä enemmän luottamaan opettajiinsa, nähdessään niitä vaikuttimia, jotka määräävät näiden menettelyä.

Klockars. Ei voinut kannattaa alustajan ehdotusta, joka tulisi lisäämään kansanopistojemme jo ilmankin kukkurallaan olevia oppiaine-luetteloja vielä yhdellä. Tosin on yhteiskunnassa monta läpeä. Mutta jos me rupeamme niitä kaikkia paikkaamaan, niin tulee meistä pelkkiä paikkauskoneita. Kansanopiston tulee kehittää oppilaisiaan vastuunalaisuuden tunnetta. Tähän on tilaisuutta monesta kohden, terveydenhoito-opissa y.m., ilman että tarvitsisi sitä varten ottaa uutta laajaperäistä ainetta ohjelmaan.

Liakka. Yhtyi edelliseen. Tarpeita ja puutteita on paljon suuriakin. Mutta ei kansanopisto voi niitä kaikkia ottaa täyttäkseen. Huomautti vielä että kansanopistojen opettajilta, jotka enimmäksi osaksi ovat nuorta naimatonta väkeä, puuttuu personaallista kokemusta kasvatusasioissa.

Mikander. Yhtyi vastustajiin. Jos vaan saamme henkistä vireyttä herätetyksi, niin tarjoo kirjallisuus oppilaillemme apuneuvoja sekä tähän että moneen muuhun asiaan, johon eivät opistossa ollessaan kerkiä tutustua. Sen verran voi tähänkin aineeseen kajota että mielenkiintoa herätetään.

Vilenius. Heidän opistossaan (Huittisissa) oli joka vuosi pidetty lyhyempi luentojakso tästä aineesta. Oppilaat osottaneet suurta harrastusta aineeseen. Kuitenkin olisivat kansanopiston oppilaat, itse etupäässä kasvatettavat.

Klockars. Kannatti puhujaa siinä, että harrastusta tähänkin asiaan oli herätettävä.

Suuronen. Asian arvo kieltämätön. Ei kuitenkaan eri aineiksi! Tilaisuutta myöten. Oli kosketeltu muutamia kasvatusopillisia näkökohtia luentoajaksossa, jossa selitteli käytännöllisesti tärkeitä sielunelämän ilmiöitä. Kokemus oppilasten mieltymyksestä sama kuin edellisellä puhujilla.

Aakula. Puolusti ehdotustensa aineen tärkeydellä. Myöskin keskusteluihin tähän kuuluvista kysymyksistä oli otettu osaa tavallista suuremmalla innolla.

Nyman. Yhtyi vastustajiin aineiden paljouden tähden. Luentoajaksokin jo liikaa. Keskustelu saisi olla vastauksena kysymykseen.

Päivällisen jälkeen jatkettiin keskustelua kello 5:deltä. Puheenjohtajana toimi maisteri J. Klockars. Sihteeriksi Ph. Suurosen sijaan, joka yksityisten asiansa tähden nyt oli pakotettu poistumaan kokouksesta, valittiin maist. Herman Hakulinen.

Käsiteltäväksi motettiin kysymys todistusten antamisesta kansanopiston oppilaille. Tästä lausui ensinnä mielensä Joht. J. Laine seuraavaan tapaan:

Teoreettisesti puhuttaessa kansanopistoasiasta edellytetään tavallisesti, ettei näissä laitoksissa mitään todistuksia tule kysymykseenkään. Käytännössä kuitenkin on toisin. Ilmestyy

koko joukko niitä, jotka todistusta pyytävät, mikä mistäkin syystä. Periaatteen kannalta siihen ei mielellään tahtoisu ryhtyä, sillä kansanopistoa ei käydä todistuksen vaan kävijän itsensä tähden. Mutta toiselta puolen näyttää oppilailla olevan tavallaan oikeus vaatia todistusta olostan ja käytöksestään opistossa. Toiset pyytävät sitä jotakin määrättyä tointa varten, suositukseksi johonkukin oppilaitokseen mennessä, jotkut muutenkin. Ja kun on antanut yhdelle, niin on sitten vaikea enää peräytyä saati valikoida, vaan täytyy antaa toisillekin. Luultavasti ei tästä pulasta voi muuten päästä, kuin että jonkunlaisia todistuksia edelleenkin on annettava.

Mutta mitä niiden tulee sisältää? Puhuja oli laatinut todistuksensa yleiseen muotoon, merkiten ajan milloin asianomainen oli ollut oppilaana sekä käytöksen ja ahkeruuden. Olisi kuitenkin erittäin suotava, että tässä kohden syntyisi jotain yhteyttä eri opistojen kesken. Halusi kuulla toisten menettelyä ja ajatusta etenkin seuraavissa kohdissa:

Sopisiko antaa todistus esim. siihen malliin kuin ylioppilasosakunnassa, niin että ainoastaan käytöstä ja ahkeruutta arvostellaan?

Pannaanko arvostelu opiston nimikirjaan? Siitä saattaisi olla vastaisuudessa hyötyä.

Mitä arvosanoja käytetään?

Nyman. Oli pitänyt tätä puolta tehtävästään jokseenkin vähäpätöisenä, eikä tahtonut että mitään todistusjärjestelmää kansanopistoissa kehitettäisiin, jottei tulisi tavaksi pyrkiä asemastaan noiden todistusten nojalla. Oli antanut todistuksia etenkin sellaisille, jotka pyrkivät maanviljelyskouluun. Ei ollut arvostellut mitään muuta kuin käytöksen. Arvosanoina oli ollut ”hyvä” ja ”kiitettävä”. Muita ei ollut käytännössä koska huono oppilas ei tule todistusta pyytämään. Ei mitään ollut merkitty nimikirjaan.

Pastori K. Kerkkonen. Heillä oli arvostettu käytöstä ja huolellisuutta. Todistuksen olivat antaneet kaikki opettajat yhteisesti ja arvosanoina käytetty ”kiitettävä”, ”hyvä”, ”välttävä”. Nämä oli merkitty nimikirjaan, samoin annetut muistutukset.

Liakka. Oli menetellyt asianhaarain mukaan. Arvostellut käytöstä, ahkeruutta ja menestystä yleisin arvolausein. Oli luetellut aineet, joihin oppilas oli ottanut osaa, mainitsematta mitään kursseja, sekä merkinnyt arvosanat nimikirjaan. Ei katsonut todistuksilla olevan juuri mitään käytännöllistä merkitystä.

Klockars. Samoin kuin edellinen. Ei ollut merkinnyt nimikirjaan.

Oljemark. Samoin kuin Liakka. Kolme arvosanaa edistyksestä. Halusi kuulla pidettiinkö sopivana että edistystä ollenkaan arvostellaan ja miten se oli tehtävä.

Hrat Lagus ja Nyman vastustivat edistyksen arvostelemista. Edistys on hyvin sekalaista, kun oppilaat ovat tullessaan eri asteilla. Tiedon saanti edistymisestä on vaikea tehtävä muissa aineissa, paitsi semmoissa kuin laskennasta, kirjanpidosta y.m.s. Kansanopisto saisi kovin koulumaisen leiman.

Oljemark. Jotain tietoa oppilasten edistymisestä kuitenkin voi saada, varsinkin missä oppilasten luku ei ole kovin suuri. Puolusti yleistä arvostelua, ei eri aineissa.

Mikander. Todistukset ovat vähäpätöisiä; ei tahtonut niitä juuri kehittää. Tärkeätä on toimialoille pyrkijästä tietää millainen hän on luonteensa puolesta. Riittää kun arvostellaan käytöstä ja huolellisuutta.

Stadius. Oli mielellään antanut todistuksen pyydettäessä. Ei ollut siinä seurannut mitään erityistä normia, vaan sovittanut arvostelu-kohdat sen mukaan, mihin tarkoitukseen oppilas todistusta pyysi.

Mitään yleispätevää sääntöä ei katsottu voitavan muodostaa. Johtajan tulisi itsekussakin tapauksessa menetellä asianhaarain ja omantuntonsa mukaan.

V, 11. Eläke- ja virkavuosikysymys

Voidaanko ryhtyä mihinkään toimenpiteisiin miin oikeuden hankkimiseksi maamme kansanopistojen opettajille eläkkeen saamiseen taikka edes siihen että saisivat valtion kouluihin siirryttyään lukea kansanopistovuotensa virkavuosiksi?

Maist. U. Stadiuksen pohjustus tähän kysymykseen oli näin kuuluva:

”Ajan niukkuuden takia koetan suorittaa lupaamani alustuksen suurimmassa lyhykäisyydessä.

Se tunnettu totuus, että ”opettaja tekee koulun” näyttäytyy ehkä parhaiden kansanopistossa. Näissä riippuu tulos melkein kokonaan opettajan persoonallisuudesta. Jos siis tahdotaan saada hyviä hedelmiä kansanopistojen työstä, niin on katsottava että nämä laitokset ovat tilaisuudessa saamaan hyviä opettajia ja tämä taasen riippuu niistä eduista, joita opettajille voidaan tarjota. Näiden etujen parantamiseenkin on siis huomiota kiinnitettävä.

Yksi keino tähän suuntaan on varmaankin pyrkimys, joka tarkoittaa hankkia kansanopistojemme opettajille oikeutta eläkkeen saamiseen taikka edes virkavuosien lukemiseen. Oman eläkelaitoksen perustamista nykyoloissa, kun kansanopistot itse teossa vielä tarvitsevat kaikki mahdolliset rahavarat mitä voidaan saada kokoon, on mahdoton ajatellakaan. Liittyminen kansankoulunopettajain eläkelaitokseen, jos se muuten olisi tehtävissäkään, ei tuottaisi riittäviä etuja, kun palkat ovat melkoisesti eri suuret. Sopivimmassa suhteessa kansanopiston opettajain palkkaetuihin ovat eräiden kouluviraston eläkekassaan oikeutettujen opettajain palkat. Helpoimmin sitävastoin kävisi kansanopiston-opettajain muodostaminen osasto yksityisopettajain eläkelaitokseen, jonka säännötkin taitavat sen myöntää.

Mutta jos ilmestyisi vaikeuksia, jotka estäisivät kansanopiston opettajain pääsemistä osallisiksi eläke-etuihin, niin olisi asianomaiseen virastoon tehtävä hakemus, jossa pyydetäisiin mainituille opettajille ja opettajattarille oikeutta siirtyessään kansanopistosta valtion oppilaitokseen saada virkavuosien muodossa lukea hyväkseen se aika, jonka ovat kansanopistossa palvelleet.

Ennenkuin kuitenkaan voidaan ryhtyä toimiin toiseen tai toiseen suuntaan, on tarpeen asettaa komitea, joka saisi tehtäväkseen hankkia asiasta kaikki saatavissa olevat selvitykset sekä tehdä ehdotuksen tulevaan kansanopistokokoukseen.

Vakuutettuna siitä, että maamme kansanopistojen työ tuottaisi runsaampia hedelmiä jos niiden opettajille ja opettajattarille voitaisiin taata varmempi asema saan sen tähden ehdottaa mainitun komitean asettamista”.

Liakka. Ehdotti ettei kysymys antaisi aihetta mihinkään toimenpiteisiin. Itse emme voi eläkelaitosta muodostaa. Jos taas pyydetään valtion kannatusta ja apua, niin määrii valtio kompetenssiehtoja ja sekaantuu sen kautta sellaisillekin aloille kansanopistossa, joissa on välttämätöntä saada vapaus säilytetyksi. Katsoi koko homman turhaksi.

Stadius. Puolusteli ehdotustansa. Jos tahdotaan saada hyviä opettajia, pitää olla hyvät ehdot.

Ei voida vaatia että hyviä kykyjä ja sopivia henkilöitä pitäisi pysähtyä tälle alalle ilman mitään etuja.

Mikander. Kannatti ehdotusta. Yksityiskoulujen kassaan oli hänen tietensä tilaisuus päästä, mutta toinen asia on olisiko se edullisin ratkaisu.

.Päätös: Asetetaan 3-henkinen komitea pohjustajan osoittamassa tarkoituksessa. Siihen tulivat valituiksi hrat Stadius, Oljemark ja Nyman.

15 minuutin loma.

Niinhyvin historian kuin äidinkielen opetusta koskevasta kysymysryhmästä oli lykätty toistaiseksi keskustelu näissä aineissa tarvittavain luku- tai oppikirjain aikaansaamisesta. Nyt oli niiden vuoro tullut. Ensinnä otettiin esille kysymys lukukirjasta äidinkielen kirjallisuudessa.

Alustuksessaan hra P. Ollikainen huomautti että on tarpeellista ennenkuin ryhdytään kysymyksen muihin kohtiin, päästä selville miten aiottu lukukirja tulisi suhtautumaan kirjallisuuden historiaan. Niinkuin tätä ainetta nykyisissä oppikirjoissa käsitellään on se samalla suomalaisuuden historiaa. Ja se on tärkeä kyllä. Mutta jos tässä lopen paljon viivytään, jää liian vähän tilaa varsinaiselle kirjallisuuden lukemiselle. Kirjan tarkoituksena pitäisi olla tutustuttaminen muutamiin etevimpiin kaunokirjailijoihimme. Kirjallisuushistoriallinen puoli pitäisi siis olla hyvin lyhyt.

Tämmöisestä kirjasta on meillä monella alalla suuri puutos. Oli tavannut henkilön, joka oli tyttökoulun käynyt eikä Kanteletarta tuntenut.

Lopuksi esitti puhuja kokouksen harkittavaksi seuraavaat kysymykset: Pidetäänkö sopivana

- 1) että kirja on puhtaasti kaunokirjallinen?
- 2) Että kappaleita otetaan pitemmältä vaiko lyhyemmältä aikajaksolta?
- 3) Eikö olisi suotavata, että ruvettaisiin puuhamaan koululaisille huokeahintaisia painoksia paraimpien kaunokirjailijaimme teoksista?

Mikander. Tärkeä asia. Oli tahtonut historian opetuksessa välittämiä vaikutuksia. Niillä oli vielä suurempi merkitys kirjallisuuden historiassa. Mitä tämä aine muuten onkaan, ellei tutustumista kirjailijoihin. Oppilaat eivät voi ostaa alkuteoksia kokonaisinaan. Sen tähden on tärkeätä että saadaan teos, joka tarjoaa yhdessä koossa parhaita paloja mitä kirjallisuudessamme on. Yhtyi alustajaan. Noin kymmenkunta kirjailijaa pitäisi olla edustettuna.

Laine. Kannatti ehdotusta. Toimitettava alustajan viittaamaan suuntaan.

Nyman. Toivoi että teoksen alussa olisi lyhyt kuvaus kirjallisuutemme historiasta ja kunkin poimielman alussa lyhyt kirjailijain elämäkerta.

Päätös: asetetaan 3-henkinen toimikunta tuumaa toteuttamaan. Tähän valittiin hrat P. Ollikainen ja S. Nyman sekä neiti L. Rynänen.

Lukukirja historiassa.

Keskustelu tästä kysymyksestä (ks. pohjustusta 17 ja seur. sivulla) ei vielä tällä kertaa johtanut mihinkään käytännölliseen toimenpiteeseen. Kaikki puhujat (Mikander, Nyman, Liakka, Favén, Heurthén, Klockars) olivat yhtä mieltä siitä, että tällaisen kirjan aikaansaaminen olisi suuresti suotava, ja siltä varalta että joku rupeisi sitä valmistamaan, olisi mielipiteiden ilmaiseminen siitä, minkäsuuntaiseksi kirjan sisällystä toivottiin, tässä kokouksessa paikallaan.

Viitaten entisiin lausuntoihinsa välittömistä vaikutuksista tahtoi

Mikander että sisällyksenä pitäisi olla otteita alkuperäisistä asiakirjoista, kirjeistä y.m., joissa ajan johtavat aatevirtaukset kuvastuvat; ei ”johtavia” aatteita”, mitkä ovat valmiita johtopäätöksiä ja filosofeemejä tapahtumista. Semmoiset eivät kannu hedelmää kansanopiston opetuksessa. Itsepuolestaan oli niistä kyllä hyötynyt, mutta ainoastaan sen kautta että oli ollut muutakin aineistoa tarjona.

Tätä vastaan huomautettiin ettei kirja kuitenkaan saisi, ja tuskinpa se voisikaan olla pelkkä lähdekokoelma. Se kävisi kovin laajaksi ja vaikeaksi panna kokoon, varsinkin uudemmalla ajalla. Johtavia aatteita sen pitäisi sisältää sen verran että tapausten syyt ja seuraukset sekä niissä ilmenevä aate selvästi tuodaan esiin ja että tekijän ma arvostelu henkilöistä ja heidän toimistaan tulee näkyviin. Eteviksi tunnetuista historiallista teoksista siihen voisi ottaa sopivia kohtia, varsinkin sivistysoloja valaisevia (Favén). Ei kuitenkaan sellaisia, jotka sisältävät suorastaan johtopäätöksiä (Mikander). Toht. O. A. Forsströmin ”Suomen keskiajan historia” sopisi siis monessa suhteessa esikuvaksi.

Sittenkuin maist. Klockars oli yhtynyt edellä lausuttuihin toivomuksiin kirjan ruotsalaisen painoksen suhteen, jäi keskustelu vastaukseksi kysymykseen.

Laulukirja kansanopistoille.

Pohjustuksessaan joht. J. Laine ensin moniain sanoin johdatti mieliin laulun suurta merkitystä kansanopistossa ja miten rikkaita tanskalaiset mestarimme ovat tässäkin suhteessa. Sopivan laulukokoelman puutetta meikäläisillä opistoissa olivat tosin jonkun verran vähentäneet Kansanvalistusseuran lauluvihkot, mutta ei suinkaan poistaneet. Niistä puuttuu paljon varsinkin historiallisia ja kansanomaisia lauluja, samalla kuin vihkot sisältävät koko joukon mitä ei voi käyttää. Tanskalaisia lauluja oli jo moniaita suomennettu. Niitä pitäisi saada enemmän käännettyiksi, mikäli kotimaisia puuttuu. Ehdotti että, kun muutamista opistoissa on opettajia, joilla on runollisia lahjoja, nämä yhtyisivät toimittamaan suomalaisille kansanopistoille sopivan ja tarkoitustaan vastaavan laulukirjan, ja jakaisivat keskenään suomennostyön.

Liakka kannatti alustajaa. Ehdotti että maist. S. Nyman ja kand. neiti. E. Hällström ottaisivat laulukirjan toimittamisen huolekseen.

Nyman. Useiden isänmaallisten laulujen suomennokset ovat hyvin huonoja, esim. 30-vuotisen sodan marssia ei ollenkaan ymmärrä. Niihin olisi saatava paremmat sanat. Samoin voisi suomalaistenkin runoniekkain teoksista löytyä sopivia lauluja, kun vaan saadaan niihin säveliä.

Tri A. Granfelt. Koko tuuma yksinäisten laulujen julkaisemista kansanvalistusseuran toimesta oli lähtöisin kansanopistopiireistä. Oli haeskellut apua toimitustyöhön kansanopistoväeltä, mutta ei saanut. Nyt oli 3 vihkoa valmiina. Eivät ne oikein tyydyttäneet sisällyksensä puolesta. Toivoi että vihkosarjan toimittaja leht. P. J. Hannikainen saisi loppuvihkoihin tehokasta apua kansanopistomiehiltä.

Tämän jälkeen keskustelu koski kysymystä pitäisikö laulukirja olla nuoteilla varustettu. Nuotteja puolustivat hrat Ollilainen, Stadius ja Brander. Vastakkaista mieltä oli hra Nyman, jonka mielestä nuotit vaan tekevät kirjan kalliiksi ja epäkäyttännölliseksi koonkin puolesta.

Päätös: Kansanopistolle soveliaan laulukirjan toimittamista varten asetetaan kaksihenkinen komitea. Siihen valittiin maist. S. Nyman ja kam. neiti. E. Hällström. Nämä saisivat tarpeen mukaan kutsua toisia avuksi.

VI: Uusien opistojen perustaminen

Puheenjohtajana J. Klockars.

Maist. K. F. Rinteen pohjustus kysymyksestä: ”*Onko syytä, nykyoloissa, perustaa enää uusia kansanopistoja vai olisiko toistaiseksi tyydyttävä nykyään toimiviin*” kävi seuraavaan suuntaan:

Seitsemässä vuodessa on 18 kansanopistoa maahamme perustettu. Tämä osottaa epäilemättä että nämä laitokset ovat täällä tavanneet soveliasta maaperää. Mutta se vauhti, joka erittäin on ilmestynyt uusien opistojen perustamisessa, aiheuttaa kysymykseen: onko vielä useampien perustamien nykyoloissa tarpeen vaatima. Kansanopistoja kannatetaan kannatusyhdistysten ja vapaaehtoisten lahjain avulla. Tämä pohja ei tarjoa sitä varmuutta kuin asia vaatisi ja tunnettuhan onkin että molemmat nämä lähteet ovat kuivumaan päin. Useista pyynnöistä huolimatta ei yleistä apua olla saatu.

Kun parhaallaan on tekeillä 2 uutta, on meillä siis kohta 20 kansanopistoa, joiden jokaisen vuotuismenot nousevat vähintään 8,000 m:kkaan, siis koko maata kohti 160,000 markkaa, siihen rakennukset lisäksi. Jo tuota 8000 markkaa on meidän oloissa vaikeanlainen saada kokoon. Muutamilla opistoilla onkin jo nyt huonot raha-asiat, toisilla ovat olleet syntymästään alkaen. Nämä seikat aiheuttavat miettimistä vastaisiin perustamishommiin nähden.

Kansanopistot olivat meillä vielä joku vuosi sitten uusia tuntemattomia laitoksia. Olisi varmaan ollut parempi jos ensi alussa olisi tyydytty perustamaan täydellisiä kansanopistoja. Sillä jos mieli kansanopistojen vastata tarkoitustaan, niin tarvitsee niiden kannattajissa tulla esiin paljon muutakin intoa, ei vain perustamisintoa. Puhuja piti kansanopisto-apua meillä liian aikaisena. Maa olisi ollut paremmin muokattava. Kansakouluasia olisi ensin pitänyt saada yleensä paremmalle kannalle – lukuunottamatta kuitenkin sellaisia paikkakuntia kuin pohjoisinta ja itäisintä Pohjanmaata, joiden kehitys luonnollisista syistä on pakotettu kulkemaan jälempänä. Silloin olisi kansanopistotyö kantanut paremman hedelmän.

Mikander. Piti arvelluttavana että kansanopistomiehet rupeisivat oman asiansa edistymistä ruttaamaan. Mutta yhtyi sittenkin alustajaan. Pitäisi katsoa mitä aika tuo mukanaan. Opistoja on nykyään jotenkin tarpeellinen määrä. Olisi vahinko jos niitä perus- (sivun 84 yläosa puuttuu) ...pailua syntyy. Olisi siis syytä nyt jo keskittää voimia työhön entisten opistojen kannattamiseksi.

Sen sijaan ei luullut kansanopistoliikettä ennaikaiseksi, saati että kansakouluasia sen takia pysähtyisi. Ja mitä tuli maan muokkaukseen, niin ei sen merkitys käytännössä ole niin suuri kuin syrjästä katsoen luulisi. Heillä oli joka vuosi ollut etein oppilaansa niiden joukosta, jotka eivät olleet mitään koulua käyneet.

T:ri Granfeltiin oli nyt esillä oleva kysymys tehnyt masentavan vaikutuksen. Asiassa tarvitaan kyllä järkevää menettelyä, mutta myös hyvin paljon intoa. Ensimmäiset kansanopistot olivat lähteneet alkuun henkisen elämämme keskustasta pääkaupunkilaispiireistä. Mutta tässä kohden oli muutos tapahtumassa, paikkakunnat ovat itse astuneet puuhan etupäähän. Ja semmoisia opistoja, joita kansa itse perustaa, ei meidän pitäisi koettaa estää syntymästä. Ja mihin sitten vielä aukkoja jääpi, perustettakoon yhteisvoimin. Opistot eivät ole kansakoulujen syntymisen tiellä, sitä ne päinvastoin edistävät. Ja oppilaita on näihin asti näkynyt olevan runsaasti kaikissa opistoissa.

T:ri E. Hynninen. Yhtyi T:ri Granfeltiin. Vapauden ilme on kansanopistoille ominaisimpia Täydellinen vapaus olisi jätettävä paikkakunnille heidän perustamishommissaan. Kokemus osottaa

ettei harvalukuisuus tuota suurempaa kannatusta harvoille opistoille, sillä kaukana olevaa laitosta ei kukaan kernaasti ryhdy kannattamaan. Sen sijaan olisi pantava, enemmän työtä siihen, että saataisiin lukuisampi joukko kannattajia, sillä nykyään ovat varsinaisina kannattajina sangen harvat. Suuri yleisö heittää roponsa kansanopistoille miltei ainoastaan kansanjuhliissa, iltamissa, arpajaisissa y.m., joissa kansanopistoasia sekaantuu muihin tarkoituksiin. Suuren enemmistön osanoton herättämiseksi olisi tehtävä työtä ja pantava se suoranaistemmin kohdistamaan opistoasiaan, mutta ei mitään estelyitä uusien opistojen perustamiselle, päinvastoin olisi sellaisia hankkeita kannatettava.

Klockars. Yhtyi Granfeltiin ja Hynniseen.

Rinne. Puolusti maltillista kantaa. Piti liian aikaisena ja nurinpäisenä sitä, että kansanopistot käyvät edellä ja kansakoulut tulevat jälessä.

Samaan suuntaan puhui maist. Stadius.. Puolusti varovaisuutta . Opettajia luopuu paljon 3 vuotta oltuaan. Opistot olisivat saatavat parempaan kuntoon.

F. H. B. Lagus. Kyllä niinkin. Sääksmäen opiston paikasta oli taistellut 4 kuntaa. Kauvempana olevia kannattajia oli sittemmin luopunut. Mutta lähempänä oli saatu toisia sijaan. On tehty melkoisia lahjoituksiakin opistojen hyväksi. Tulevaisuus ei siis ollut suinkaan kovin synkkä.

Nyman. Reaktioni on historiallista. Uuden asian kölivedessä kulkee aina aluksi joukko väkeä, jonka harrastuksessa ei ole pontta eikä perää. Näitä on menetetty, mutta sijaan on saatu uusia luotettavia ystäviä. Ei siis ollut syytä kuvailla tulevaisuutta lopen synkäksi, vaikkapahan vielä ilmestyisikin joku opisto lisää.

Liakka. Selitti taantumuksen syitä samaan suuntaan kuin Nyman. Mutta oli kuitenkin taipuvainen yhtymään alustajaan. Siihen pakotti etenkin opettajavoimain puute. Jokaisella opettajalla pitäisi olla yksi pääaine ja ainoastaan jotakin vähäpätöisempää sen lisäksi. Sen sijaan saa nykyoloissa melkein jokainen opettaja hoitaa useita, mitä erilaisimpia aineita. Tämä ei ole terveellistä. Samoin ovat opistomme muissakin suhteissa (sivu 86 osittain repeytynyt) ...ja opetuskaluston,puolesta) vaillinaisesti varustettuja.

Kansanopistoilla on suuri tehtävä maan koko oppilaitoksen nähden. Niiden mukana on tuotu maahamme uusi opetusaste ja uusi opetusmenettely. On tarpeen, että sitä näytetään hyvässä valossa.

Kun vielä useita lyhyempiä lausuntoja oli vaihdettu, päätettiin yhtyä puheenjohtajan J. Klockarsin ehdottamaan loppupöytäkirjan:

Kokous on sitä mieltä ettei ole syytä epäillä kansanopistojen tulevaisuutta, mutta että huolta on pidettävä jo olevain opistojen voimassa pysymisestä ja uusien perustettaessa otettava huomioon, mitä takeita niiden taloudellisesta toimeentulosta on olemassa.

Tulevan kokouksen laadusta, ajasta ja paikasta keskusteltiin ilman pohjustusta.

Hra Nymanin ehdotuksesta päätettiin että kokoukseen kutsuttaisiin yleisöäkin ja, hra Liakan, että se pidettäisiin kahden vuoden perästä eli siis kesällä 1898. Kokouksen paikka antoi aihetta vähäsen pitempään keskusteluun, kun toiset (Staius, Oljemark) puolustivat pääkaupunkia kokouspaikaksi... (Sivu 87 osittain repeytynyt) ...(Nyman, Liakka, Mikander)

..... halusivat mieluummin kokoontua maaseudulla jossakin kansanopistossa. Edellisten perusteluista mainittakoon: Pääkaupungista jaloin voisi kokous paremmin yleisöön ja herättää harrastusta asiaan sekä myöskin rakentaa yhteyttä yliopiston opettajain kanssa, joista olisi

toivottavissa monta avuliasta ystävää asialle, kun saavat tilaisuuden lähemmin tutustua asiaan.

Jälkimmäiset taas peläsivät että ollaan vielä liiaksi alottelevia kestäämään pääkaupungin kritiikkiä. Olisi sentähden vielä pidettävä ensi kokous maaseudulla. Opittaisiin paremmin tuntemaan toisiaan ja ehdittäisiin saada omat asiat paremmin selville. Tätä vastaan huomautettiin että kritiikki olisi juuri olisi terveellistä ja tarpeellista. Näihin asti on saatu olla aivan rauhassa, yleisö on ollut myötätuntoinen ja sivuuttanut vikoja. Olisi parasta, että kritiikki tulee aikanaan ennen kuin mahdolliset epäkohdat ehtivät syöpyä tavaksi.

Äänestyksessä voitti kuitenkin varovaisempi puoli 18 äänellä 4:ää vastaan, jonka jälkeen, hetkisen keskusteltiin eri paikoista maaseudulla, ensi kokous päätettiin 13 äänellä 8 vastaan pitää Espoossa.

Lopuksi päätettiin maist. U Stadiuksen ehdotuksesta painattaa tämän kokouksen päytäkirjat. Niiden toimittaminen painokuntoon ja painatuksen valvominen oloisi sihteerien Suurosen ja Oljemarkin tehtävä.